

ББК 84.(4 ПОЛ)

Г 80

Серія "Колібрі"

заснована у 2005 році

MANUELA GRETKOWSKA

KABARET METAFIZYCZNY

перекладено за виданням:

Gretkowska M. Kabaret metafizyczny. - Warszawa:W.A.B., 1999

Переклад з польської А. С. Павлишина

Художник-оформлювач І. В. Осипов

Гретковська М.

Метафізичне Кабаре / Пер. з пол. А. С. Павлишина; Худож.-оформлювач І. В. Осипов. – Харків: Фоліо, 2005. – 127 с. – (Колібрі).

ISBN 966-03-3058-8.

Мануела Гретковська – одна з найпопулярніших сучасних польських письменниць, чия слава, безумовно, має відтінок скандальності. Її творчість – зневага до громадської думки, навмисна провокація читача. Проза Гретковської являє собою примхливу суміш буденного, містики, філософії, еротики на межі порнографії, і таке незвичайне поєднання завжди вражає і бентежить.

У паризькому кафе, де збирається літературна і художня богема, вам не запропонують нічого нудного і прісного. Тут, як захочеш, можна поспілкуватися на інтелектуальні теми, послухати авангардну музику чи подивитися шокуючу стриптиз-виставу. Для героїв роману це, здається, єдине місце, в якому кожен з них знаходить те, що йому потрібне: Бога, славу, кохання... Що завгодно може закінчитися і зникнути – тільки не омріяний світ під назвою "Метафізичне Кабаре".

---

* – А тепер... – Стриптизерка видобула зі стрічки цехінів жилаві перса, – я покажу вам корінь, ба навіть хвіст... зла. – Вона повернулася спиною і почала поволі зсувати чорні лискучі трусики.

Публіка у невеличкій залі Метафізичного Кабаре знерухоміла, втупившись у сцену. Музика принишкла, світло пригасло. Ударник почав вистукувати ритм і також загалився у червоне коло світла, яке видобувало із темряви сцени задок актриси. З-поміж її сідниць вислизнув вузький, увінчаний віхтиком короткого волосся хвостик. Він починався гнучким хрящем біля основи хребта і нагадував видовжений палець, що непевно обмацував навколишні округлості. Хвостик рухався внаслідок ритмічних скорочень задка, аж поки не знайшов входу до прямої кишки* і, напружившись, втиснувся у щелепи поміж сідницями. Стриптизерка упала навколішки, впершись руками в запилюжену підлогу та погойдуючи стегнами. Ударник схаменувся, покинув витріщатися й різкими ударами в бубон вторував конвульсивним рухам гвалтованої власним хвостиком акторки. Зойкнув акордеон, спалахнуло світло, на сцену вибіг конферансьє і, перекикуючи спазматичні вигуки гвалтованої, оголосив атракціон наступного вечора:

– *Mesdames, Messieurs*, запрошуємо на завтрашній спектакль! Виступатиме славетна Беба Мазеппо, жінка з двома кліторами, завдяки котрій ви побачите й почувете оргазм стерео!

---

* Вхід до прямої кишки, до лабіринту нутрощів. Оголене тіло – не що інше, як місце ініціації. Ми блукаємо ним руками у пошуках насолоди, поки врешті не натрапляємо на вхід до лабіринту, який обіцяє втаємничення в когось, в кохання. Лабіринт кафедрального собору в Шартрі має тільки один вхід, мабуть, годі чекати більшого від середньовічних теологів. У план кафедрального собору можна вписати людину із розпростертими раменами. Ця людська постать є чоловіком, чоловік має тільки один вхід до лабіринту – анус. Жінка, обдарована анусом і вагіною, символізує лабіринт із двома входами, який рідко зображали на підлогах середньовічних храмів. Утаємничені у гностичні містерії воліли простувати чоловічою дорогою ініціації, званою дорогою вогню, сонячного Аполлона. Жіноча дорога – дорога води – коротша, але вона вимагала від ініційованого особливих схильностей, легкості впадання в діонісійський шал, простіше кажучи, істеричні стани.

Ушнурований сфінктером анус – дорога цнотливих, котрі остерігаються слизькості вагіни. Середньовічні алхіміки, що шукали золота, а отже, сонця, підвладного Аполлонові, рекомендували очистити й осушити матерію бруто, від якої починалися алхімічні перетворення. Очищена бездоганна матерія, дівоча субстанція могла послужити ініціаційним алхімічним чинностям. Середньовічний культ дівочтва започаткований алхімічними пошуками цнотливої матерії. Діва, в якій ініціаційний шлях до вагіни закривав гімен, могла стати провідником у важкій мандрівці лабіринтом ануса. Вживання для езотеричних ініціацій жінок обґрунтовувалося алхімічною символікою, де описано поєднання чоловічого (Сонце, вогонь) із жіночим (Місяць, вода). І все це для досягнення андрогінної завершеності.

Беатріче, одна з найславетніших дів середньовіччя, стала Дантовим поводитирем у мандрах колами пекла, чистилиця, раю. Вона вела його лабіринтами іншого світу. Данте поспішав за Беатріче, вдивляючись у її осяйний анус, який принадно променів з-під прозорих шат, наче обітниця втілення алхімічних рецептів андрогінності.

Алюзії, символи, шифри перекривали ініціаційний шлях профанам, насамперед оборонцям християнської віри, які вважали алхімічні приписи доказом живучості ересі*. Якщо еретик ступив на вогнистий шлях ініціації, то нехай він загубиться у полум'ї багаття, як останній гросмейстер ордену Тамплієрів. Обряди запрягання Тамплієрів начебто полягали у вшануванні голови Бафомета, потоптанні хреста й цілуванні гросмейстера в по-братньому випнутий анус.

Відьми цілували свого коханця диявола під хвіст. Століття переслідувань, тортур за віднайдення покрученої дороги спасіння, вхід на яку виглядає, наче його поспіхом зашили в намітку, побоюючись натовпу охочих, що натискають

звідусіль. Осуд, страждання, сором за схильність до по-дитячому округлого задка.

* – Я – єретик кохання, мої сльози течуть до тебе, – продекламував із серветки закоханий у Бебу Мазеппо німець – студент третього року сорбоннської германістики. Поплямованою віршем серветкою він витер автентичну сльозу, яка витекла з його закоханого ока. Беба, котра гидувала будь-якими людськими виділеннями, задля певності протерла ватним тампоном дзеркало в гримерній у тому місці, де по ньому стікало віддзеркалення сльози. Не припиняючи клеїти штучні вії, вона вказала студентові пензликом на крісло поруч із нею.

– Сідайте і не меліть дурниць.

Студент примостився на краєчку крісла, не сміючи підвести очі на Бебу, яка торкала його оголеним плечем. Він дивився на її обличчя у дзеркалі.

– Я кохаю вас, ви єдина жінка, котра мене зрозуміє. Ви незвичайна. – Правильна французька вимова зраджувала у Вольфгангові чужинця.

– Та ви поет, чи що? – Беба притрусила обличчя рожевою пудрою.

Не стукаючи, до гримерної увійшов патлатий молодик із грецьким профілем, тягнучи за собою загорнуту в газети картину.

– О! – втішилася Беба. – Жужу! – Вона простягнула йому для привітання руку, запнуту довгою чорною рукавичкою. – На жаль, я мушу залишити вас. – Акторка загорнулася в помаранчеве боа і посміхнулася у дверях на прощання.

Жужу вийняв із шухляди інкрустованого китайського столика Бебині сигарети і подав коробочку студентові.

– Мене звать Жужу, – представився він. – Жужу із Сицилії.

– Вольфганг Сансауер. – Студент узяв сигарету і вклав її до уст, насолоджуючись Бебиним улюбленим ментоловим запахом. Жужу запропонував йому запальничку.

– Не палю. – Вольфганг зизувато подивився на провислу в зубах сигарету. – Смокчу.

– Второпав. – Жужу із розумінням похитав головою і запалив сигарету. – Певно закоханий у Бебу.

– Так. Я хочу, щоб пані Беба Мазеппо стала моєю дружиною.

– У тебе немає шансів. – Жужу розгорнув з газети картину й притулив її до стіни над дзеркалом. – Непогано, правда?

– Пікассо. "Панни з Авіньйона", – правильно зреагував студент, побачивши репродукцію.

– Ніякий не Пікассо, і ніякі не "Панни з Авіньйона". – Жужу переставив картину на туалетний столик. – Намалював її я, Жужу дель Солдато. Я критично поглянув на цей образ Пікассо і розширив його назву, доклеївши у нижньому правому кутку залізничний квиток. Тепер картина називається "Панни з Авіньйона, із пересадкою в Бордо". Єдино можлива річ – розвивати досягнення майстрів. Справжньому мистецтву гаплик. Залишилася тільки геніальна Беба Мазеппо.

– Я поет. – Вольфганг представився вдруге. – Що стосується поезії, то думаю, що вона розвивається, – він завагався. – Я розвиваюся. – Студент заклав ногу за ногу.

– О'кей, о'кей. – Жужу примирливо махнув рукою. – Йшлося про малярство.

– Я й справді хотів би, – Вольфганг закашлявся, – одружитися з панною Бебою, бо у майбутньому, коли я уславлюся, а вона залишиться моєю вдовою, то буде справді вдовою, гідною моєї творчості.

Жужу, оцінивши вправним малярським поглядом поетичність білої розстібнутої Вольфгангової сорочки, заплутався в його планах щодо майбутнього Беби.

– Звідки ти знаєш, що помреш швидше, ніж Беба, ти ж молодший від неї на чверть століття. – Закінчивши фразу, він усвідомив вчинену безтактність. У цьому його переконала неприродна Вольфгангова блідість. – Але, може, невдовзі знайдуть щеплення, – втішив він студента.

– Щеплення від смерті? – занепокоївся Вольфганг.

– Від раку, від нежитю, – Жужу намагався колисанням у кріслі послабити смертоносність слова. – СНІДу.

Вольфганг стенив плечима.

– Що мені до СНІДу. Беба незаймана*, про це всі знають. Від того дня, коли я вперше побачив Бебу на сцені, я взагалі перестав цікавитися іншими жінками. Вона стане моєю вдовою, усі славетні поети й письменники залишають після себе вдів. Борхес, Джойс, Лассандос. Дружини славетних літераторів відчувають себе такими ж геніальними, як і їхні чоловіки, бо пошлюбилися з геніями чи талановитими чоловіками. Правду кажучи, ці дружини нічого не тямлять, вони всього лиш нещасні домашні квочки, нашпиговані чоловіковою славою. Авжеж, вони шанують мужа-творця, навіть здатні продекламувати кілька написаних ним сторінок і подати добрий обід, але жодна славетна вдова ніколи не розуміла генія чоловіка, із яким жила. Вони виходили заміж за чолов'ягу, за його хуй, а не за велику літературу. То чому, замість казати звичайне собі «вдова Джойсового хуя», ми помпезно говоримо «вдова Джеймса Джойса»? Беба Мазеппо виняткова, вона відчуває усім своїм тілом, що таке мистецтво, вона зрозуміє мою поезію. Ти сам зауважив, що мистецтву гаплик і залишиться тільки Беба.

– Я також казав, що тир не маєш у Беби шансів. Ти, до речі, помиляєшся, вона марить лише про те, щоб одружитися власне з хуєм, точніше, навіть двома. І тому вона не стане твоєю дружиною.

Вольфганг плаксиво затріпотів довгими віями.

– Беба, будучи дивом природи, – безжально продовжував Жужу, – себто маючи два клітори, прагне одружитися з чоловіком із двома статевими членами. Позаяк у Парижі мешкає Беба із двома кліторами, чому б не мав десь жити жаданий нею чоловік. Тим більше, що природа уже створила кенгуру – тварину, наділену двома показними копуляційними знаряддями.

– Кенгуру має два? – У Вольфганговому запитанні бриніли ревності.

– Два. Мабуть, другий у нього про запас, на той випадок, коли б він, стрибаючи, ненавмисне наступив собі на першого. Ну що, второпав, що Беба залишатиметься незайманою, поки не знайде чоловіка-кенгуру. Чоловік-поет чи чоловік-маляр, – зітхнув Жужу, – не мають у неї шансів.

---

* – Я незаймана. – Беба пересунула лампійон, обплетений червоним мереживним абажуром, на центр столика. Оркестр кабаре грав повільне танго. За сусідніми столиками, освітленими тьмяними лампійонами, сиділи чоловіки й чуло вдивлялися в інших чоловіків, відбитих у жіночих зіницях. З чорної стелі, затягнутої хмарами диму, звисали металеві серпантини і повітряні кульки із побажаннями «Щасливого 1993 року». – Я незаймана* від миті мого зачаття й народження. Я висловлююся дещо по-філософськи, чи не так? Але ви німець, отож зрозумієте мене. – Вона вийняла з торбинки вкритий численними штампами, понищений документ. – Тут написано латиною, бо це лікарська посвідка. – Беба подала Вольфгангові пожовклу картку. – Доктор написав, що я незаймана, хоча не маю дівочої пліви. Такий випадок трапляється один раз на п'ять мільйонів.

– Ви не трапляєтесь ніколи. – Надмір почуттів до Беби заблокував у Вольфганга правильні граматичні рефлексії. – Перепрошую, я хотів сказати, що ви виняткові, значно унікальніші, аніж один випадок на п'ять мільйонів.

П'яній Бебі понівечені слова зворушеного до тряскі студента пасували до zdeформованих відблисків навколо келиха.

– Така вже я народилася. – Вона ствердно гикнула. – Коли я була менша, – Беба показала пальцями щось розміром із квасольку, – коли я була ембріоном, я не смоктала палець. Доктор показував мені фото плодів, усі плоди смокчуть палець задля приємності, а також, аби приготуватися до споживання молока. Але мені, через те, що я мала два клітори й надмір гормонів, більшу приємність справляло увіпхнути собі пальця між ноги. Розбуджений еротично ембріон трапляється раз на п'ять мільйонів. – Беба нервово підсмикнула шовкові рукавички.

– Ви завжди мали неймовірно розбуджене лібідо, прошу не міркувати про себе у категоріях ембріонів та гормонів. Це погано, ви є чимось значно більшим – ви актриса, котра народилася з лібідо.

– Ну як мені не думати про себе погано? – Блакитні сльозини туші стікали по її напудреному обличчі. – Як мені себе забути? Адже не думати про когось погано все одно, що зовсім про нього не думати.

---

* Найкраще збережений скелет незайманої можна побачити у паризькому музеї середньовіччя – Клюні. Скелетик діви підвішений в округлій залі мало не під стелею, навпроти метрового рогу однорога завдовжки два з половиною метри. В тому, що висушені кістки належать панні, котра померла цнотливою, легко переконатися, зазирнувши скелетові у добре збережену лонну заглибину. Вона прикрита скостенілою, ледь перфорованою дівочою плівою. Цей

винятковий експонат дівочої пліви датується другою половиною чотирнадцятого століття. Згідно з легендою, скелет незайманої належав панні, зображеній на цінних гобеленах, розвішаних у тій же залі, які називаються «Дама з однорогом»*.

* Однорогові в музеї Клюні присвячена одна із найбільших зал. Чому такі привілеї? Одноріг – вимираючий гатунок парнокопитних, із єдиним рогом і серпанковим поглядом, схожий на сніжно-білого оленя – був за часів середньовіччя безмежно цінованою твариною. Трубадури склали пісні про його прекрасні очі, мудрість, лагідність і чистосердечність. Серед лікарів мав попит його ріг, який після розтирання на порошок вважався неодмінною субстанцією для виготовлення таблеток від гангрені, сказу, епілепсії та гарячки. Саме лиш занурення рогу в воду перетворювало її на рідину із чудесними цілющими властивостями. Сила однорога була такою великою, що середньовічні мисливці були змушені вдаватися до підступу, аби схопити тварину. Підступ був один, завжди дійовий: залишити в лісі як принаду панну чистого серця і звичаїв, позаяк одноріг без полохливості наближався виключно до незайманих. Він дозволяв себе погладити, а пізніше засинав, поклавши голову на дівоче лоно. Тоді сонного однорога обсідали мисливці. Їх мало бути принаймні з десятеро, бо сила тварини, навіть обплутаної сітками, була велетенська. Небезпека також загрожувала панні, коли б вона не була цнотливою, – звір відчував підступ і розривав її рогом.

Одноріг став символом Христа, який зійшов на землю, коли відшукав гідну своєї божественної сутності Діву. Чигаючи на нього мисливці – то грішне людство, що видало Спаса на муки.

Гобелени розміром 3,5Х4,5 метра кожен, відомі під назвою «Дама з однорогом», були виготовлені на замовлення ліонського шляхтича Жана Ле Віста. Він подарував їх своїй дружині на весілля.

На першому гобелені зображена дама, що грає на органі, та одноріг, котрий вслухається в музику. Ця сцена символізує відчуття слуху. На другому гобелені дама показує однорогові його відображення у дзеркалі, що символізує відчуття зору. Відчуття смаку представлене на гобелені із зображенням дами, котра годує солодощами папугу, який сидить у неї на руці. Одноріг і лев тримають прапорці, оздоблені трьома півмісяцями, гербом Жана Ле Віста. На наступному гобелені дама, служниця, одноріг і лев бавляться квітами – алегорія нюху. Відчуття дотику показане у чарівній сцені: дама веде за собою закоханого в неї однорога. Вона керує звіром, делікатно притримуючи його за ріг. Останній, шостий, гобелен також символічний. Дама виходить із блакитного намету і виймає із поданої служницею шкатулки барвистий ошийник. Задивлений у свою господиню одноріг тримає штандарт, на якому вигаштуваний девіз: «На моє бажання». Цю сцену інтерпретують в дусі середньовічних трактатів як алегорію вільної волі, здатної підпорядкувати собі прагнення, зроджені п'ятьма чуттями.

Для тих, хто бажає іншого доказу існування однорога, аніж ці шість чудових гобеленів, на стіні підвішений ріг тварини, який колись зберігався у королівській базиліці Сен-Дені. Цей ріг імпонує, але, на жаль, виготовлений із воску. Можливо, він є восковою копією справжнього рогу, з якого виготовляли мікстури й різьбили кубки, скажімо отой, із інвентарю п'ятнадцятого століття – опису скарбниці герцога Бургундії. В інвентарі сказано: «Кубок із рогу однорога, інкрустований золотом, один предмет». Чи й цей кубок вигаданий? Кубок справді існує, він виготовлений із китового зуба. У Середземному морі, поблизу північного узбережжя Африки* і в теплих морях Азії водиться косатка *Nerval monoceros*. Її ікло завдовжки іноді до двох – трьох метрів, що нагадує ріг, використовували для виготовлення дорогоцінної посуду й медикаментів. Отож одноріг є лише витвором фантазії? Тепер багато говорять про охорону тварин, порятунок видів, що зникають. Заборонено полювання на панд, китів, білих тигрів. Чому б не внести до Червоної книги вимираючих тварин людської фантазії: грифонів, сфінксів, сирен, вовкулаків, однорогів. Для того щоб вони вціліли, вистачить дріб'язку – нашої віри в те, що вони існували. Рятуйте однорогів!

---

* В африканському ресторані в північній частині Парижа кілька невеликих столиків і безкінечна кількість постійно доставлюваних до них крісел. Негр, власник закладу, котрий нервово поправляє дзеркальні окуляри, які зсуваються зі спітнілого носа, нагадує сержанта найманців, командира десантної операції – щохвилини він відповідає на телефонні дзвінки, спокійно оглядаючи переповнену залу розміром із тісний передпокій.

– Вільні місця є, запрошую.

Щільно замкнуті двері й вікна надають атмосфері типово африканського настрою – гаряче, волого, з кухні парують задушливі аромати жиру. Власник, замість того щоб відчинити вікно, аби випустити крізь нього хоч трохи різкого квітневого повітря, заставляє столики черговими вентиляторами. На розігрітому калорифері найбільший вентилятор розганяє суху, смердючу спеку. Поміж столиками протискується, постукуючи розмальованим гарбузом, африканець-музикант. Запаморочений музичним трансом, він схиляється над тарілками клієнтів і щось мелодійно муркоче. Жужу, навіть не намагаючись уявити форму гіганської африканської рибини, котра впливає животом уперед з брунатного соусу, ужив її для занатованої в ескізи композиції.

Музикант схиляється над Вольфгангом.

– Бурумба банго гого, манго бум.

Німець, перш ніж вкинути йому до гарбуза п'ять франків, попросив розтлумачити слова меланхолійної пісні.

– Рис, запечений із кальмарами, горошок із рибою бумба, пиво і манговий компот, – усміхнувся негр. – Пан за отим столиком споживає баранину, – затягнув він, поклепаючи гарбуз.

– Поетика конкретного, – підсумував виступ музиканта Жужу.

Вольфганг був розчарований.

– А я думав, що він виспівує якісь негритянські саги чи щось про африканських демонів.

– Хочеш побачити африканське мистецтво, демонів і таке усяке – сходи до музею Пікассо, він був останнім негром ХХ століття. Їж швидше свою бумбу, і забираймося. Ще п'ятнадцять хвилин, і мене трафить. Тільки не плюйся кістками, повсюди тарілки, ще комусь твої кістки в горлі стануть.

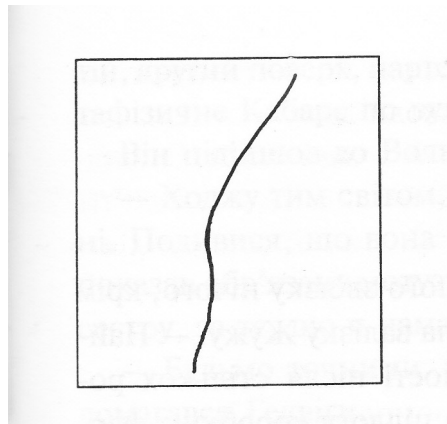
Вольфганг елегантно схрестив виделку й ножа.

– Я не плююся, – промовив він гідно.

– Плюєшся, плюєшся. – Жужу заплатив за рахунком кельнерові в колоніальному шоломі. – Я тебе бачив учора в барі навпроти Кабаре, ти плюнув у каву милій панночці.

– Я не плював, – боронився Вольфганг. – Я здавав слину на аналіз моїй сестрі. Вона лікар, приїхала вчора з Бонна на кілька днів. Сестра переконана, що у мене родинна схильність до діабету Тож наказала мені сплюнути до гіркої кави, попиваючи яку, органолептичним шляхом проаналізувала вміст глюкози у моїй слині.

– Мгм... – Жужу торував собі шлях у напрямку дверей, заблокованих юрмою прибулих гостей. – Гарненька у тебе сестра, мені б хотілося її намалювати.

Начерк портрета Гедвіги Сансауер фон Сперма* на тлі тла.

* – Ти не вніс до нашого зв'язку нічого, крім сперми! – Лейла пакувала валізку Жужу. – Найменшого почуття вдячності після стількох років. – Вона впустила на підлогу коробку з фарбами. – Забирайся. – Лейла скинула зі стіни картину.

Жужу спробував її заспокоїти.

– Не чіпай мене! – Вона вирвалася з його обіймів. – Ти завжди ставився до мене, як до собаки, і зараз хочеш мене як суку попестити, може, й кохатися зі мною, га?! Іди, кохайся з іншим псом, ти збоченець, ти содоміт! – Вона хряснула тарілкою об грубку. – З тією сукою німецькою, котру ти малював! – Політ другої тарілки закінчився на дверях, осипаючи їх кольоровими скельцями.

Жужу, тягнучи за собою валізку і теку з малюнками, поволі спускався дедалі нижче: третій, другий поверх, партер, вулиця, пивниця, Метафізичне Кабаре по вулиці Шабане, номер 9.

Він підійшов до Вольфгангового столика.

– Ходжу тим світом, як на власному похороні. Подивися, що вона зі мною зробила. – Він показав обв'язану мотузкою валізу. – Це за твою сестру, за те, що я намалював її портрет.

– Будьмо точними: за те, що ти безсоромно домагався Гедвіги.

– Наступний ревнивець. – Жужу впав у крісло. – Любов сліпа, тому вимагає обмацувань.

Досі закритий газетою читач «Le Monde» вихилився з-за плахти паперу.

– Мене звать Джонатан. – Він відклав газету і подав маляреві руку.

Жужу подивився сумними італійськими очима на Вольфганга, відтак на ярмулку, що увінчувала Джонатанову голову. – Наступний Бебин залицяльник? Дівчині не щастить. Мало того, що красунчик тільки з одним сцямом, та й те обрізане.

Джонатан перепрошуюче всміхнувся.

– Що за брак діалектичного мислення? Саме через нестачу чогось народжується надмір.

Світло пригасло, огрядна співачка-італійка пристрасно вишіптувала арію.

– Повертаючись до нашої розмови. – Вольфганг вийняв із кишені зошит. – Джонатане, ти правий, краса, добро, правда нехай собі існують, але я вважаю, що поезія краща від Бога.

– Що ж, маєш уже Бога, поезію, додай ще щось третє, скажімо Бебу Мазеппо, і матимеш догматичну Святу Трійцю, ти, добрий християнин. Пийте вино моє. – Джонатан священнодіяв, наповнюючи келихи. – Я ставлю.

– Не вмішуйте мене у свої релігії. – Жужу присунув крісло спинкою до столика, аби мати змогу спостерігати за сценою. – Я поганин. – Він узяв зі стлоика келих, наповнений червоним вином. – Я народився на Сицилії, живу в Римі, я поганський митець, мене захоплюють всі і вся.

– Рим занепав, – спокійно нагадав Вольфганг.

– Занепав, але не був знищений. Через нього пройшли орди германських вандалів, відтоді Рим руйнується, але він ще не загинув. Він і далі нівечиться в душах римлян, таких як я. – Тендітний профіль Жужу став майже античним, але злостива посмішка його прегарних вуст швидко затерла враження спокою, застиглого на старовинних скульптурах.

– Може, ти й правий, але інакше, аніж думаєш. – Вольфганг говорив радше із Джонатаном, бо до Жужу вже не долинали нічого, окрім хтивих помуркувань щедро декольтованої співачки. – Коли хто любить усе: і воду, і *shit*, і має хіть до гарненьких дівчат і хлопців, – це не поганство, а звичайне лайдакування, відоме усім релігіям. У наші дні бути поганином означає не вірити ні у що, сумніватися навіть у ніщоті. Обгородитися іконами, індуськими вівтариками, виконувати приписи Нью Ейдж – усе це форми віри. Справжнім поганином був Пілат, римський намісник, котрий питав, що є правда. Найкраще

питання в історії людства. Грецьке, раціональне запитання, поставлене навіженому Месії.

– Для мене найкращими запитаннями є ті, що дають мені розв’язок проблем, яких у мене раніше не було, – втрутився Джонатан до Вольфгангового монологу.

– «Що є правда?» – допитувалися разом із Пілатом грецькі філософи. Мить зустрічі двох світів: греко-римського та християнського. Поставлене в одному світі запитання «Що є правда?» отримало відповідь уже з іншого світу: «...Я на те народився і на те прийшов у світ, щоб засвідчити правду. Кожен, хто з правди, той чує Мій голос». Щоб погодитися із Христовою відповіддю, треба було спершу в Нього увірувати. Однак Пілат не мав проблем із вірою, йшлося тільки про усвідомлення, про *arche*, а отож перед ним з’явилося *arche*: *На початку було Слово*, і Воно промовило. Абсолютний брак порозуміння. Істина греко-римського світу й істина християнства. Христос не мав жодних надій на те, що Пілат його звільнить, а Пілат, розмовляючи із Христом, не мав надії довідатися, що є істина. Зрештою, надія – то також добрий приклад різниці між греко-римським та християнським світами. Надія зі скриньки Пандори стала чумою, що терзає людство. Натомість, для християнства, можливо через його мученицькі схильності, надія-мучителька людства є цнотою.

Пілат, коли слухав Христову відповідь, розчаровано посміхався. Навчений скептичної толерантності, він не заперечував, його огорнув смуток, бо він не знайшов у цьому молодому чоловікові, що від Нього відцуралися фанатичні гебреї, партнера для діалогу, Котрий, як і він сам, шукав би неіснуючих відповідей, а отже, справжнього неіснування, що його передчувала відмираюча цивілізація.

Христова відповідь містила пропозицію навернення. Пілат втямив пропозицію, але не втямив Христа, Котрий вимагав віри серцем, а не віри розумом. У короткому дискурсі на палацовій терасі римський намісник втямив, що Ісус відрізняється від фанатичної гебрейської юрби, і оцінив, що Він не є мандрівним софістом, котрий вдається до фіглярських трюків, аби довести власну правоту за допомогою силогізмів.

Рафінованому скептицизмом Пілатові не під силу було розв’язання суперечок, він тільки шукав і запитував. Він спитав у гебреїв, котрі чекали перед палацом: Котрого ж із двох ви бажаєте, щоб я вам відпустив: Ісуса чи Варавву? Пілат і гебреї були конче необхідні для того, аби засудити на смерть Ісуса, бо Він був приречений юдаїзмом і греко-римським світом. Вони винесли спільний вирок новопосталому християнству, яке воскресло і знищило пантеїстичний Рим, а пізніше почало переслідувати гебреїв.

Жужу відійшов від столика, прагнучи зблизька роздивитися чорняву співачку, котра після кожного кресендо чавила тлустими пальцями свій бюст. Скориставшись втомою Вольфганга, який підкріплювався вином, Джонатан розтлумачив йому свій погляд на юдаїзм і християнство, відчуваючи себе вільним за відсутності Жужу від дигресій на теми поганського Риму.

– Дорогий мій, християнство мучить себе й усіх навколо переслідуваннями, підозрами, бо в його систему мислення була інсталювана

жорстока машина теодицеї. Її запустила в рух інквізиція, а за відсутності інквізиції кожен християнин сам може натиснути у власному сумлінні невеликий гудзичок із написом «Звідкіля взялося зло» і *perpetuum mobile* самокатування негайно випродукує флагелантів, мучеників, померлих від голоду містиків.

Звідки взялося на світі зло? А звідки Бог? Цього ніхто не відає, і для життя це знання не потрібне. Жити можна й без нього. Бог сказав: «Плодіться й розмножуйтеся», а не «Ставте дурні запитання». Бог якнайкраще знає, що потрібно для життя: він створив Париж, вулицю Шабанез і Метафізичне Кабаре. Між нами. – Джонатан схилився до Вольфгангового вуха. – Християнство не є новою окремою релігією. Христос, наскільки пригадую, казав, що прийшов не руйнувати Старий Заповіт, але доповнити його. Християнство було своєрідною гностичною сектою, що постала з ортодоксального юдаїзму, так само гнозою юдаїзму є кабала. Я жартував із твоєї Трійці, такої любої арійцям, але кабалістам закидають, що вони гірші від християн, позаяк вірять не просто у три, а в десять іпостасей Божих.

– У десять? – не розчув Вольфганг, оглушений соло на ударних.

– Десять сефіротів ста... – Джонатан обірвав шепотіння й знерухомів*. На сцену зійшла Беба Мазеппо. Вона підняла над головою руки, які конференсьє сплутав довгою мереживною рукавичкою, розвела зграбні ніжки у чорних панчохах і, потираючи клітором клітор, представила оргазм-стерео.

---

* Секта знерухомців, яку також називають сектою іммобіліатів, виникла наприкінці сімнадцятого століття на околицях Речі Посполитої. Спершу іммобіліатів називали православними євреями, оскільки сповідувана ними доктрина перебувала під сильним впливом православ'я та юдаїзму. Розкол секти, який виник через теологічні суперечності, трапився, найімовірніше, у 1687 році, і відтоді можна говорити про три відгалуження знерухомців. Найбільш екстатичне відгалуження, яке пізніше стало зразком для хасидів, проголошувало, що прихід Месії уже відбувся. Належить відправити весільну учту (аби була вона гідною прийняття Господня, на неї призначали увесь масток) і очікувати індивідуальної теофанії. Після тижневого бенкету, під час якого споживали найкращі страви, молилися й пили горілку, свято завершувалося урочистим спаленням залишків харчів. Після прибирання столів віруючі сідали на призьбах хат і чекали преображення, подібного до того, що відбулося на Горі Табор. Пошуки їжі чи бодай перерва в очікуванні, спричинена даремними рухами, вважалася відступництвом від віри в те, що Христос уже прийшов і чинить преображення. Підраховано, що подібним чином померли з голоду на призьбах власних хат близько тисячі двохсот знерухомців.

Інше відгалуження цієї секти, ближче до юдаїзму, визнавало, що Месія іще не прийшов, але, звісно, невдовзі прийде. Іммобіліати цієї гілки були сповнені сумом через припущення, що Месія може прийти запізно. Їхня діяльність обмежувалася допомогою іммобіліатам-екстатикам у продажі майна

та влаштуванні бенкетів. Пізніше вони спостерігали за очікуванням екстатиків, повільна голодна смерть яких зміцнювала переконаність у тому, що Месія таки затримується.

Третє відгалуження, яке найбільшою мірою заслуговує на ймення знерухомців, з огляду на багатство теологічної доктрини приваблювало найбільше послідовників. До нього належали іммобіліати, котрі перебували під сильним впливом православ'я та грецької філософії, запозиченої з творів Арістотеля, які переконували в підрядності руху. Творча першопричина – не рухома, хоча саме вона приводить рух у створені буття. Отож вдосконалення полягало б у повільному знерухомленні, пропорційному до досягнення місця в ієрархії буттів. Ославлене позбування усіх потреб провадить до святості, тобто знерухомлення. Іммобіліатів, котрі сиділи навпочіпки або лежали, обслуговували нижчі за рангом члени секти, обтяжені проблемами теології та клопотами щоденного життя, які вимагали безконечної кількості блюзнірських рухів. До іммобіліатів, окрім тисяч українців, білорусів, литовців і поляків, належали також кількасот євреїв. Із цієї групи виводяться пізніші франкісти – євреї, котрі під проводом Якуба Франка прийняли католицизм. Досвід, здобутий у секті іммобіліатів, схилив їх до відкинення православ'я, яке вони вважали надто фаталістичним. З франкістської родини походила Барбара Маєвська – мати Адама Міцкевича. Найбільше послідовників іммобіліати мали в середовищі українських селян. Історичні дослідження доводять, що їх неслухно звинувачували в маразмі та лінії, які нібито виникали із вродженої у слов'ян нехоті до зусиль. Змушені відробляти панщину, брудні, постійно втуплені поглядом в одну точку, українські селяни, які полюбили сидіти на призьбах своїх хат, просто належали до таємної, переслідуваної православ'ям секти знерухомців.

Секта припинила своє існування, коли один із теологів-іммобіліатів, котрий прислуговував оглухлим* знерухомілим дідуганам, вибрався до Кремінця з місією відшукати в бібліотеці Сапіг видану в п'ятнадцятому столітті Арістотелеву *Метафізику*, де мусив міститися незнаний іммобіліатам додаток до книги Гамма. Нишпорячи вкритими пилом полицями, молодий теолог натрапив на *Imitatio* Томи Кемпійського і знайшов у цій книзі речення, яке завдало смертельного удару доктрині знерухомців: «Не стаючи дурнем во Христі, не порухаюсь, а знерухомілого зло вхопить».

---

*Глухі кельнери, беззубі кельнерки – у Парижі серпень. Усі здорові тілом і духом виїхали. Але не можна замкнути через відпустки кількамільйонного міста, навідуваного юрмами туристів. Отож їх обслуговують щербаті повії та витягнуті невідомо з яких провінцій довоєнні *maitres de salle*¹.

У Метафізичному Кабаре, покинутому на час канікул португальськими прибиральницями, забракло чистих келишків. До півночі шампанське розливають у наставлені долоні, тримаючи в пальцях задля елегантності й охолодження шматочки льоду. Коли на світанку забракне грошей на справжнє

---

¹ Офіціанти (франц.).

шампанське, за столиками почнеться виготовлення оздоровчого шампана шляхом вкидання до пляшок із білим вином таблеток шипучого аспірину.

Похмільна навіть після кількох келишків аспірину, Беба Мазеппо вирішила зробити добре діло: піти на сніданок до власної бабусі – дев'яностовосьмирічної старенької, хворої на склероз, синдром Альцгеймера і хронічну скнарість.

Задля товариства вона взяла із собою Вольфганга. Перед брамою облупленої кам'яниці Беба обтрусила Вольфгангів піджак, плюнула в його ледь кучеряве волосся і пригладила до кшталтного черепа. Вони виїхали деренчливим ліфтом на останній поверх. Не припиняючи натискати дзвінок, Беба гатила ногою у двері бабусиноного помешкання.

– Нащо вчиняти стільки галасу? – Невиспаний Вольфганг погано зносив дражливий писк дзвінка та оббивання обшивки дверей кованим Бебиним черевичком.

– Бабуся уже напевно почула нас і чалапає з глибини квартири, але якщо я перестану товкти у двері, о, прошу, – Беба перестала дзвонити і гатити, внаслідок чого повільний шурхіт капців на другому боці стих, – то вона має такий склероз, що забуде, навіщо йшла. Кожен такий удар, – Беба високо задерла ногу, намагаючись вцілити у замок, – провадить її у напрямку дверей.

Скреготнув засув, і крізь шпару вихилилася тремка голівка допитливої старенької.

– Бабуню, то я, твоя онучка Беба.

– А, Беба... – втішилася старенька і широко прочинила двері. – Вже тиждень мене ніхто не відвідував, – скаржилася вона, впускаючи гостей.

– Склеротичка, а брехати не забуває, – злостилася Беба. – Брехуха, щодня до неї навідуються дві тітки й прибиральниця.

Вони розсілися в салоні на витертій плюшевій канапі. Затягнуті важкими шторами вікна пропускали тонкі промені світла, які губилися в темних шпарах паркету.

– Це мій наречений, Вольфганг Сансауер. – Беба вказала на студента.

– Дуже приємно. – Старенька піднесла голову і вражено глянула на Бебу.

– Я, бабуню, твоя онука, – вигукнула в її бік Беба, помітивши занепокоєння старенької.

– Так, так, пригадую, – зітхнула полегшено бабуся. – Може, тістечок? – вона вийняла з буфета обгризене печиво і посипала ним срібну тацю. – Як ти почуваєш себе, моя дитинко? – спитала вона розчулено Бебу.

– Добре.

– У Емми все гаразд? – упевнилася старенька.

– Мама померла десять років тому, – верескнула Беба, перекрикуючи хрускіт печива. – Від раку молочної залози, – додала вона, помітивши бабусину недовіру. – Мама страшенно мучилася.

– Ах так? – старенька гречно здивувалася. – Ромуальдо здоровий?

– Вуйко загинув за два роки до маминої смерті. Його переїхав автомобіль. Я приготую каву.

Беба вийшла до кухні. Старенька з острахом присунлася ближче до Вольфганга.

– Ви знаєте, вона мені зовсім не внучка. Моя онученька була чемна і не схотіла б засмучувати мене цими жахливими історіями про смерті Емми й Ромуальдо. Моя онучка Беба молодша від цієї жінки, котра з вами прийшла, і носить довгу чорну косу, а тут якесь розпатлане руде волосся.

Побачивши Бебу, яка входила до салону з філіжанками на таці, старенька різко відсунулася від Вольфганга. Студент узяв записник і щось швидко занотував.

– Ви прийшли зняти показання з лічильника, – втішилася бабуся. – Розподільний щиток у передпокої.

Беба, скориставшись тим, що старенька встала, аби відпровадити Вольфганга до дверей, притьмом попрощалася.

– Ну то, до побачення, кохана бабуню. – Вона поцілувала її і, підштовхуючи поперед себе Вольфганга, вийшла з квартири, не звертаючи уваги на старече шамотіння.

Ліфт надто повільно сунув із першого поверху, Беба нетерпляче струснула ґратками і збігла широкими мармуровими сходами, вистеленими чорною килимовою доріжкою. На вулиці вона зупинилася, роззираючись за найближчим баром.

– Забудьмо про цей візит, добре? Іноді мене з похмілля щось гризе, певне докори сумління, аби її провідати. Мабуть, краще було б забути про бабуню, так, як вона про все забуває, тоді менше мучитиметься пригадуванням.

– Я написав у помешканні вашої бабуні вірш. – Вольфганг вийняв зшиток. – «Не кажіть моєму коханню, що воно померло».

– Чудово! – втішилася Беба. – Бачите, там на розі відчинений бар. – Вона пришвидшила крок.

Її зупинила, неначе фінішна стрічка, тільки барна стійка.

– *Whisky, please*, добродію.

Бармен, вдивляючись в осяйну, все ще нічну вроду Беби, її рожеву грезетову сукню, що опинала декольте, наповнив склянку до краю. Він перестав гапитись і прийшов до тям лише тоді, коли відчув, що по пальцях його тече віскі.

– «І не кажіть моєму коханню, що воно померло», – продекламував знову Вольфганг. – Вам подобається? Ця єдина фраза говорить про мільйони покинутих, обманутих, забутих кохань. Хтось покинутий все ще не бажає визнати цього, і хоча й залишився на самоті, прагне, аби кохання жило на мить довше, аніж його почуття.

– Що ви можете знати про кохання, – зневажливо пхикнула Беба, втупившись у склянку віскі.

– Нічого. Тому я знаходжуся поруч із вами, аби щось про нього довідатися.

– Від мене? – актриса обурилася. – Від мене ти, юний приятелю, не довідаєшся нічого. Ані що таке кохання, ані, тим більше, який у мене номер телефону*

* – Вона не захотіла дати мені номер свого телефону, а бабусі представила як нареченого. Що б це мало значити, чи кохає вона мене, чи ні? – сповідався Вольфганг по телефону Джонатанові.

– Міркуй логічно. Вона пішла з тобою до бабусі, бо ти єдиний, хто пристойно виглядав у Кабаре, - милий писочок, хлоп'яча посмішка, коротко підстрижене волосся. У Жужу підмальовані очі й довге волосся, я ношу ярмулку, у конферансьє мордяка спотворена вічним здивуванням. Решта – алкоголіки, еротомани. Американці, які не розмовляють французькою. Беба не хотіла лякати старенької й потребувала товариства. Ти виглядав настільки класично, що бабуся подумала, буцім ти контролер показань лічильника. Успіх. Наступного разу Беба також вибереться до бабусі разом із тобою, але не про це йдеться, бо ти б волів сходити з Бебою до ліжка.

– Не відразу. Я спершу хотів би, аби вона мене по-справжньому покохала, хоч я й не кенгуру і маю тільки одну стать. Я навіть написав інвокацію до Беби, послухай: «Кожна людина властивої статі, вистачить статі цієї жадати».

– Так, так. «Клітор юдаїзму, оргазм християнства».

– Чого?

– Назва двотомної релігійно-сексуальної праці про вплив Старого і Нового Заповіту на мислення Фрейда у світлі Зогару, тобто кабали.

– ???

– Пояснення, що Фрейд нічого нового не вигадав. Повсюди йому вбачався еротизм, він був переконаний, що всіляка поведінка має сексуальний контекст. Потяг сина до матері і так далі. Усе це містить кабала. Звісно, у символічній формі. Фрейд відступився від віри і через це комплексував, отож у нього відбулася проекція комплексу вини на сферу десакралізованого світу, тобто психологію. Він сам став рабином нового психоаналітичного віросповідання. Подібна поведінка називається рекомпенсацією.

У кабалі важливо повернутися до стану первісної єдності. Поєднати розділене. Чоловіче поєднати із жіночим. Кабалістична лексика така ж еротична, як любовна. Король мусить поєднатися з Королевою. Королеву іменують матір'ю, сестрою, донькою, коханою, залежно від типу обряду. Король-батько* повинен злучитися зі своєю коханою дочкою, мати із сином, і це не є інцестом у еротичному сенсі, бо все це езотеричне. Фрейдіві релігія десакралізувалася, він був вигнаний із раю дитинства, в якому завдяки вірі предків не було суперечностей, страждання і почуття вини. Тугою за втраченим раєм єдності він обдарував зістеризованих пацієнтів. Там, де немає ритуалу й обряду, починається істерія, тобто індивідуальний фольклор кожного з нас.

– А що це має спільного із Бебою?

– Коли б ми жили в нормальні часи, скажімо дві тисячі років тому, Фрейд був би побожним чоловіком, котрий прагне поєднатися зі своєю матір'ю-душею, Беба – жрицею Астарти, тобто храмовою повією, а ти відправляв би із нею ритуал, і тобі б не спало на думку закохуватися.

– Беба не повія, вона непорочна й актриса.

– А чи я щось інше кажу? У храмі мистецтва вона обдаровує глядачів своїм божим даром, тобто талантом. І стався до неї так, як вона того заслуговує, тримайся від Беби подалі, бо ти скривдиш її, намовивши на спровофану щоденність. Вона талановита, а ти своїми амурами намагаєшся позбавити її святощів покликання і перетворити її талант на талантик. Шануй свою Бебу, ніхто тобі цього не боронить, купи квіти, шампанське, бий поклони й аплодуй у Кабаре. Натомість, із букетом кохання стартуй до іншої панни, отієї, що, *Küche, Kinder, Kirche*². Ти сам розумієш, що, як талановитий індивід, ти не маєш іншого виходу.

– Але я кохаю Бебу.

– Чую, уже десять хвилин чую про це, але чи ти мене чуєш?

– І що з того, що чуєш, – нервував Вольфганг, – ти й так мене не розумієш. Кохання й страх непояснимі. Почуття виникли тоді, коли мозок наших пращурів не був іще покритий мозковою корою, коли ще не існували людська мова й мислення. Тому я відчуваю жадання, радість, смуток і ні разу не можу їх зрозуміти, бо ми розуміємо те, що можна висловити, витлумачити, проаналізувати, а коли виникли почуття, ми ще не вміли говорити.

– Перепрошую, я повинен іти, мене кличуть на вечерю.

– Зателефонуй до мене пізніше.

– Від п'ятничного до суботнього вечора я нечинний, мені заборонено навіть вистукувати номер телефону. Шабас, мій дорогий, заслужений відпочинок, чого й тобі зичу. Зустрінемося завтра, ближче до півночі, у Кабаре.

---

* - Мій батько був портретним цирульником на Сицилії. – Жужу згасив цигарку в келишку вина. Білий покручений потопельник спливав на поверхню червоної суспензії, видихаючи останню цівку диму. – Батько успадкував фах від дідуся, дідусь від прадідуся і так далі паралельно до поколінь пресвітлих герцогів де Саліна, спадкоємців титулу герцогів Калабрії, Палермо й Неаполя. Цирульники з мого роду підстригали кучері на портретах герцогів де Саліна. Добре написані портрети мають власне життя, і, оскільки у покійних іще деякий час ростуть нігті й волосся, то й у добре намальованих герцогів де Саліна росли шорсткі борода, пасма з-під перук, у герцогинь – буйне волосся, бліді нігті. Цей дивовижний феномен із пограниччя веризму можна витлумачити спекотним кліматом Сицилії. Портрети, які оздоблюють довгі галереї замку в Доннафуджата, упродовж усього року повні сонячного світла. Ідучи слідом за батьком від портрета до портрета, я навчався удосконалювати майстерні зачіски герцогів, я навчався малярства. Я досі відчуваю пальцями різницю між важким плетивом товстої чорної коси герцогині Кончетти, померлої у сімнадцятому столітті, й тонкими, мишачими косинами її правнука Родріго, сина лорда Сассекса. Я знаю напам'ять прозоро-сині гострі нігті, що стирчать із портретів, які я щомісяця ганю* срібним напилком. Рід герцогів де Саліна вигас наприкінці дев'ятнадцятого століття, про що можна довідатися із книги *Lampart*, написаної герцогом Джузеппе Томазі ді Лампедуза. Спадкоємці

---

² Кухня, діти, церква (нім.).

роду де Саліна забажали дотриматися традиції і надалі утримують мою родину, що заробляє на хліб малярським перукарством.

---

*Сутін нищив свої картини, ріжучи й дірявлячи їх бритвою. Його натурниками були мертві півні, різницькі покидьки, розвішані на гаках у майстерні, аби сфлячили й набрали кольору гнилизни. Не існує більш експресіоністично намальованого м'яса, аніж на картинах Сутіна.

Прибувши у 1912* році до Парижа, Хаїм Сутін зазнав багатолітніх злиднів, перш ніж стати визнаним і багатим малярем. Коли він уже уславився, до його майстерні почали навідуватися баронеси й мільйонери, котрі по-снобістськи приятелювали з богемою. Сутін міг зажадати за свої образи будь-яку ціну. Але, замість гендлювати намальованим, він почав нищити свіжовикінчені полотна, ріжучи й роздираючи їх на шматки. Шаленство? Божевілля досконалості? А може, звичайне нервове ослаблення організму, виснаженого недоїданням і сухотами, який реагував нападами істерії на найменші зміни настрою? Ще і ще одне пояснення невротичної індивідуальності маляра. Дитинство Сутіна минуло у мінському штетлі. Його батько був бідним єврейським кравцем і цілими днями працював, щоб утримати родину в чотирнадцять душ. Хаїм у дев'ятнадцять років утік з гето до Парижа, його новою релігією стало малярство. Розшарпуючи ножом ще липкі сухожилля образів, він намагався врятувати чистоту світу, як різник у кошерному убої підтинає освяченим ножом горла тварин, аби їхнє повільне стікання кров'ю очистило світ від злих сил.

---

* У 1918 році до Парижа приїхав російський годинникар. Він відкрив у Латинському кварталі, на розі вулиці Буссі й Сен-Андре-де-Арт майстерню. Російський годинникар врешті уславився тим, що потрафив відремонтувати будь-який годинник. Йому приносили старосвітську машинерію, іржаву й понівечену, яку він умів перетворити на цокаючу, граючу курантами лялечку. До тісної брудної майстерні годинникаря-чудотворця почали сходитися щоразу багатші клієнти. За золоті зливки годинникар умів повернути заіржавілі стрілки так, аби вони йшли в минуле. Не кажучи ані слова, він брав у огорнутих хутрами, всіяних перснями багатіїв гроші, золото, а взамін віддавав їм відремонтований час*. Годинники, які відлічували години навспак, що їх продавав бородатий російський годинникар, котрий похмуро споглядав з-під глибоко насунутої на очі кепки й не говорив нічого, окрім якогось невиразного «Нууу», стали дорожчими за золото. Годинникар правив за них дедалі дорожче й дорожче, аж продав свою душу й зник.

---

* У сієнському Палаццо Публіко є картина Амброджо Лоренцетті, намальована у 1340 році, де зображено старість світу. Зашкарублість *il mondo* символізують не скелети чи похмурі дідугани із косою. Природа на образі

весняна, фіглярно-солов'їна. У тому, що від дня сотворіння минуло вже чимало часу*, можна переконалися, поглянувши на небо, яким укритий краєвид: воно задубіло. Блакить, прошита плямами іржі.

* – Панове, уже минуло багато часу, – Жужу підвівся з крісла, – відтоді коли Христос нас урятував, це велике диво. Але хто нас порятує тепер? – Очікувально глипнув він на Джонатана й Вольфганга, котрі попивали вино.

– Сідай, Жужу. – Вольфганг підсунув йому крісло. – Христос урятував нас від нас самих, вочевидь нічого більшого Він не здужав, дай Йому спокій.

– Ні, ні. – Жужу хотів промовляти і далі. – Про Марію Магдалину кажуть, що їй буде багато пробачено, бо вона кохала багатьох, але чи хто кохав її? Чи коханий той, хто кохає? – спитав він у зблідлого обличчя Вольфганга.

Джонатан, помітивши чулу усмішку меланхолії, що з'явилася на устах німецького студента, висловив свій саркастичний сумнів.

– Багато вибачити явній грішниці не є чимось надзвичайним, але чи вибачив їй чужолозство Христос, коли б вона була його власною дружиною, а не дружиною ближнього? Міняймо тему, до нас прямує Беба з якимось елегантним паном.

Поміж столиками сунула Беба в ореолі рожевого пір'я боа. Старший пан у пристойному чорному костюмі усунув з її шляху крісла й залицяльників. Для привітання Беба простягнула руку, запнуту у довгу, підтримувану підв'язками мереживну рукавичку. Жужу, Вольфганг і Джонатан одночасно поцілували рукавичку в тому місці, де вона саме опинилася на висоті їхніх уст – у зап'ястя, пальці й лікоть. Вишуканий пан, Бебин супутник, загорнув її в хутро й замовив усім шампанського.

– У мене сьогодні день народження, – сказала вона. – Вранці я з'їла в ліжку вродинний торт і задмухала свічки. Фредерік, мій коханий Фредерік так про мене дбає. – Вона поклала голову на рамено старшого пана. – Якщо через кілька років, – Беба одним ковтком спорожнила келих шампанського, свічки перестануть поміщатися на тортіку від Фуке, то нехай вже краще буде одна свячена свіча.

– Острогами часу поганяймо життя, – імпровізував Вольфганг. – Ти ніколи не приручиш часу, цієї одвічної бестії, що пазурами чіпляється тобі в обличчя, аби видряпати дедалі глибші зморшки.

Останні слова заглушив дзенькіт келихів і Джонатанове кахикання. Беба, наче в трансі, торкнулася своєї гладенької напудреної щічки.

– Чи ви не вважаєте, панове, – звернувся до Вольфганга старший елегантний пан, – що життя надто коротке, аби писати вірші?

– А ще коротше, щоб їх читати, – закінчив Жужу, копаючи під столом поета в кістку.

– Дайте дитині спокій. – Бебина чорна рукавичка повзла між келихами до затиснутих на авторучці студентових пальців. – Скільки тобі, коханий, років? – Беба заспокійливо погладила Вольфгангову долоню.

– Двадцять два.

– Психічно тобі десь... – Беба вдивлялася у Вольфганга, – двадцять дев'ять. Тобто ти на сім років старший за самого себе. Коли через двадцять років ти будеш мого віку, то й так залишишся на сім років старшим за мене. – Втішена, вона заплодувала рукавичками.

Світло згасло, в глибині зали заясніла сцена й конференсьє, котрий віншував Бебі.

– Шановні пані й панове, сьогодні наша зірка, Беба Мазеппо, святкує свій день народження!

Пролунали овації, оркестр заграв *Happy birthday*, Бебу винесли на сцену.

– Зичимо тобі, аби збулися твої мрії. За ті незабутні переживання, яких ми знаємо шовечора завдяки твоєму неповторному мистецтву, дозволь від імені гостей Метафізичного Кабаре подарувати тобі оцю дрібничку. – Зворушений конференсьє вийняв з-за спини плюшевого кенгуру. Беба поцілувала й притулила до себе звірятко.

– Беба, Беба, – скандували американці, юрмлячись біля сцени.

– Сподіваюся, – сказав пошепки у мікрофон конференсьє, – що ваші руки сягнуть до чогось більшого, аніж звичайні оплески. – Він вказав на порожній кошик для квітів.

Невдовзі глядачі заповнили його банкнотами. Беба зійшла зі сцени, вимахуючи кошиком і притуливши до себе кенгуру.

– Я уже сплю, відвези мене додому, – звеліла вона ладному виконати будь-яке прохання Фредерікові.

– Наша спляча блядівна, – просичала, не зводячи погляду з Жужу, Лейла, зауваживши тріумфальний вихід актриси, супроводжуваної шанувальниками.

До Лейли, котра намагалася сховати за вузькою колоною свій показний бюст, підійшов Джонатан.

– *Mia bella donna*, – привітався він, беручи її в обійми. – Сон є життєвою потребою, зокрема для митців. – Він глянув на юрму гав, що тягнулася за Бебою. – Сон потрібен з тієї простої причини, що він не є відпочинком, а лише наркомом після дійсності без знеболення. Не можна функціонувати цілу добу на живо. Чи я помиляюся? – Він зазирнув у неприродно розширені Лейлині зіниці. – Менше заспокійливих ліків, більше руху й повітря. – Він потягнув її за руку в напрямку виходу.

Лейла вбила каблуки в поплямований килим.

– Пішли, Жужу сюди вже не повернеться, – Джонатан долав її опір. – Хіба що тобі запраглося дочекатися ранку в цій запліснявілій пивниці.

Лейла дозволила випроводити себе, сподіваючись почути щось більше про Жужу.

– Він думає про мене? Він хоче повернутися? – питала вона плачучи.

– Заспокойся, Лейло. – Джонатан сів разом із нею до спиненого на перехресті таксі. – Дай Жужу час обдумати становище, не ходи за ним назирці, не засипай листами, не телефонуй. Ви ж розлучилися кількам місяців тому, чи не так?

– Бууу, – заридала вона ствердно.

– Щоб ви знову були разом, бо ж ви тепер окремо, він мав би до тебе повернутися, але щоб він міг це зробити, Жужу спершу мусить покинути тебе по-справжньому. Дай йому спокій на деякий час.

Лейла рішуче втерла очі, після чого знову заридала.

– Я нічого не розумію. Він ненормальний, я викинула його з дому, а він і справді забрався. – Шукаючи в торбинці хустинку, вона впустила коробочку пастилок. – Я смертельно* хвора, – похвалилася Лейла. – Мені лікар прописав. – Вона струснула таблетками.

– Не драматизуй, – Джонатан поглянув на майже порожню коробочку від заспокійливих ліків.

– Ти думаєш, що я вдаю? – Лейла натягнула на коліна коротку шкіряну спідничку, яка щоразу підсмикувалася. – Останні три дні у мене жахливо боліла голова. Лікар відправив мене до фахівця від голови, ну, до психіатра, після того як виявилось, звідкіля цей біль.

– І звідки? – Джонатан гречно заохотив Лейлу до дальших звірянь.

– Я сама відкрила звідки. Аналізи й лікарські оглядини ні до чого не придатні. Даремна витрата часу й грошей. Найзвичайнісінька річ – у мене дуже важкий період. Я ретельно оглянула закривавлену прокладку і видовбала з неї дуже дивні шматки тканин. Придивившись докладніше, я зрозуміла, що це спливають шматки мозку.

Таксі різко загальмувало перед будинком Лейли. Вони висіли й зникли у темряві, у темряві, в якій видно лише темряву.

---

* Якщо життя і смерть можливі, то все в житті можливе. Навіть те, що ваш ангел-хранитель підар або що ельфи й гноми справді існують на власний страх і ризик, за умови, що вони не надривають парадигми реальності, бо якщо надривають, то хтось пізніше мусить мозольно церувати цю подерту завісу заперечення, але хто? Одноріг своїм стертим рогом? Сирени? Сирени вимерли від хімічних миючих засобів, які руйнують біологічну рівновагу, бо сиренами колись ставали гарні дівчата, котрі не підмивалися.

– Жужу, перестань займатися своїм надірваним мисленням, краще віддайся аналізу майстрів, чим ти досі займався. – Джонатан хотів повернутися до читання «Le Monde», перерваного розповіддю італійця.

– А чом би й ні, – втішився Жужу. – Дещо для тебе, Джонатане, про створення Адама. Пам'ятаєш ту сцену, коли Бог торкається пальцем Адамового пальця, аби вдихнути у нього життя і витягнути з болота, тобто з глини.

– Ти говориш про *Бере...* про той фрагмент *Книги Буття* розділ 2, вірш 7?

– Ні про який фрагмент я не говорю, – різко заперечив Жужу. – Ціла велетенська фреска у Сикстинській каплиці. Я вигадав Антисикстинську каплицю. – Він гортав записник, шукаючи начерк. – Десь подівся... – Жужу відклав нотатки. – Уявіть собі, – він вимахував запаленою цигаркою, – ту ж фреску, але на мить пізніше. Бородатий Бог Отець простягає руку, прагнучи вдихнути життя в щойно створеного Адама, і от-от має його торкнутися, бракує міліметра, так, як на фресці у Сикстинській каплиці, але, побачивши

первородний гріх, Каїна, а пізніше решту людства, відсмикує простягнутий палець і стукає ним собі по чолі. Адам залишається здерев'янілий у болоті. Бог Отець – усміхнений, задоволений, що уник клопотів, від яких опинився за міліметр. Як вам це подобається?

– На мою думку, малювання портретів уже є гріхом, отож решта твого проекту є його природним, грішним наслідком. – Джонатан намагався бути поважним і знудженим.

– А на думку мого катехита, – Вольфганг обнюхав цигарку Жужу, – вживання наркотиків є гріхом. Це свинство ушкоджує нервову систему.

– Краще постукай себе у свою нервову систему, перш ніж розповідати дурниці. – Жужу відчув себе переслідуваним некурящою більшістю. – Я палю делікатну травчику, їм екологічні грибочки. Ніяких штрикавок з хімікатами. У мене буває враження, що мені впорстнуто кольори; голова розколюється на уламки світлих іскор і веселок. Зрозумійте, легкі наркотики є каталізаторами свідомості. Після грибків людина виходить за межі часу й простору. Левітуєш, гравітуєш, трансцендентуєш у інші буття, зорі, океан, розмовляєш із духами предків, птахів, дерев, тисячоразово народжуєшся і тисячоразово помираєш від усіх хвороб світу, і тобі байдуже, бо ти абсолют. Коли ти повертаєшся до повсякденної реальності, виникає таке враження, наче входиш до затишної клітки. За тобою замикають чергові брами, гинуть простори. Замість бути мандрівною, абсолютною точкою всесвіту, ти відчуваєш, як у тебе ростуть руки, ноги. Над тобою затраскується череп, який відокремлює мозок від безконечності вражень, і для того, щоб приховати сліди вибуху, голова поростає волоссям. Чогось стає шкода. Цієї нескінченності, свободи. Нормально наша свідомість заплутана в павутині причин і наслідків, у петлі часу. Поміж прагненням і безкінечністю існує порозуміння. Для психіки прагнення є тим самим, чим для фізики нескінченність – вічним поспіхом у безмежжі несповненого. Ех, шкода.

– Кінець? – упевнився Джонатан, щось занотовуючи на полях газети. – Залишивши поза увагою термінологію, ти, Жужу, розповів про кабалістичне трактування *tsimtsum**, або ж історію ув'язнення пресвітлих душ у тілесності. Позаяк у твоєму описі вчувалися іскри – душі, ув'язнені в тілі людини.

– Непогана річ кабала, святі й рабини покурювали травичку, га? – втішився Жужу.

– Ні, – споважнів Джонатан.

– Послухай, це повинно пасувати до твоєї кабали. – Вольфганг пригадав розповіді сестри, яка допомагала при пологах. – Гедвіг каже, що народження людини вкрай болісне, бо у людини надто велика голова. Така велика, що при пологах надрізують жіночу проміжність, аби вона не тріснула. Після первородного гріха Бог засудив Адама до важкої праці, а Єву до болісних пологів. Перед заповіданням гріха пращури мали невеликі голівки, але, з'ївши плід з дерева пізнання, вони стали інтелігентнішими, через це у них надміру розрослися голови. Коли б людина не мислила, у неї була б невеличка голівка і вона б не страждала, принаймні під час пологів. Цікаво, чи не так?

– Ні, – заперечив Джонатан. – Ви не розумієте, про що говорите, ви нічого не розумієте. Яка кабала? Які грибочки й пологи?

– Перепрошую, але що такого ми не розуміємо? – Карі очі Жужу сльозилися від диму.

– Того, що я нічого не розумію.

---

* Перші в історії людства археологічні розкопки мали метафізичний сенс. Експедиція під проводом Симона Ворожбита близько 1930 років тому (про Симона Ворожбита згадано у *Діяннях Святих Апостолів*) не цікавилася* загиблими цивілізаціями. Перекопуючи піски пустелі, вона намагалася відшукати черепки прагорщика, що луснув під час космічної катастрофи, себто *tsimtsum*. У глиняному горщику Бог заклав божественну енергію. Її сила розсадила глину. Іскри Божого світла розпорошилися в темряві та вгрузли в матерії. Спасіння себе, Бога, світу мало б полягати у вивільненні цих Божих іскор. Симон Ворожбит і його послідовники, перетрушуючи піщані надми, міркували логічно: позаяк ми маємо душу, що містить іскру Божу, то належить повернути їй стан могутності з-перед *tsimtsum*. Вони розумували практично: коли вже ми видобудемо з матерії іскри Божі, треба буде скласти їх у прагорщику, там, де вони спершу містилися. Отож необхідно відшукати черепки горщика й склеїти їх. Про те, чи відшукали симоніани горщик, можна було б довідатися, організувавши археологічну експедицію для пошуків їхніх засипаних піском скелетів, оскільки про пізнішу долю секти історичні джерела мовчать.

---

* Вас, мабуть, цікавлять письменники, котрі мешкають у Парижі. Почнемо від Монмартру – там у сорокових-п'ятдесятих роках мешкав Селін, автор книги про огидність життя, яка називається *Мандрівка до краю ночі*³. Під час війни Селін займався звичними справами: лікував хворих (він був шанованим лікарем), розводив котів* (він цінував їх за відсутність літературних уподобань) і писав (не надто прихильно) про євреїв. Після війни Селіна слушно визнали нігілістом, антисемітом і колаборантом. Походження нігілізму й антисемітизму не надто добре відоме, отож Селіна уникали, про всяк випадок. Як зачумленого. Покинутий на самоті, він писав: *Життя настільки смачне, що я відчуваю до нього несмак*. Зневага до дурнів та інтелектуалів, себто дев'яносто дев'яти відсотків людства, а також прагнення торкнутися межі самотності, доправили його до того, що він поїв власних котів*.

Нижче від Монмартру, у будинку дев'ятнадцятого століття, колишньому готелі, в ніч на 25 січня 1855 року повісився геніальний романтичний письменник – Жерар де Нерваль. Готель, у якому знайшли підвішеного до стелі письменника, розташований на розі вулиць Ліхтарної та Темної. Нерваль був генієм, отож відомі дата його смерті, вулиця і номер готельного покою, в якому

---

³ Існує український переклад, що має назву «Подорож на край ночі», Юніверс, 2000; Фоліо, 2006 (прим. оцифрувальника).

він сконав. Ніхто, натомість, не зайнявся увічненням пам'яті паризького графомана сімдесятих років, котрий у напливі натхнення відгриз собі пальці правої руки, вбив у них сталеві гачки і, плямуючи папір, помер від втрати крові.

Не всі літератори накладають на себе руки. Існують і такі, що помирають довго, гідно і в муках, а пізніше пишна жалобна процесія супроводжує труну відомого письменника на славетний цвинтар Пер-Лашез. Так трапилося із Оскаром Вайлдом, котрому на паризькому цвинтарі споруджено чудовий пам'ятник із білого мармуру. Вайлд помер від раку пеніса. Йому відкраювали геніталії шматок за шматком у міру прогресування хвороби. Свіжу рану прикривали сирим телячим м'ясом, що, на думку тогочасної медицини, могло заспокоїти апетит раку. Походження цієї смертельної хвороби і методи її лікування, так само як і нігілізму, не були відомі. Казали, що рак пеніса є Божою карою за содомію – Вайлд відсидів півтора року в тюрмі за розбещення лорда Алфреда Дагласа. *Ну і прошу, ось куди приводить мистецьке життя, – нотував він у камері, – і що з того, що воно може завести до набагато гірших місць.* Із в'язниці Вайлд писав своєму коханцеві листи, рівні найкращим проповідям. Ось один із фрагментів: *Мить навернення є миттю ініціації. Ба більше, вона є тим, завдяки чому ми міняємомо минуле, вона є скарбом християнства. Адже у грецьких гномонах написано: «Навіть боги не здатні змінити свого минулого».*

На тому ж цвинтарі, у романтичній алеї під дубами, де руйнуються склепи польських емігрантів дев'ятнадцятого століття, на яких затерті написи прохають перехожого про побожну згадку, стоять два мармурові саркофаги: Мольєра і Ла Фонтена. Вони були встановлені тут у часи, коли нововідкритий 1802 року цвинтар Пер-Лашез не був ще *a la mode* і потребував реклами. Гробівці Мольєра та Ла Фонтена порожні. Рештки цих двох славетних людей так і не змогли відшукати. Але це не означає, що в тих могилах нічого немає; у них поховане повітря, а повітря є пневмою, а пневма – духом, а Дух Святий – натхнення пророків та поетів, який тхне, коли йому заманеться.

---

* Оті коти були наслані чотирма реформованими рабинами, аби шпигувати. Проблема полягала в тому, чи не завдають вони тваринам кривди, бо ж у такого антисеміта коцюри їстимуть усе некошерне*. Увесь план, таємно підтриманий Синедріоном, мало не зламався, але було підтверджено, що підіслані коцюри не конче мусять їсти кошерне, позаяк вони кошерно мислять. Таким чином невинних коцурів підсунули тому жидодерові Селінові, і, ясна річ, він їх з'їв, проте не через антисемітизм, а лише через нігілізм.

---

* – Чи кошерний обрізаний статевий член? – спитала Беба, відкраюючи виделкою шматок біфштекса.

Жужу засміявся, побачивши здивовану Джонатанову міну.

– Вона незаймана, вибачте панні наївне запитання.

Беба стелула плечима і поправила облизаною виделкою вплетені у волосся ружі.

– Ой, ці чоловіки точнісінько, як діти.

– От тільки з цих дітей виростають чоловіки. – Жужу посміхнувся до всіх, не знаючи добре, кого обдарувати виключністю своєї відповіді.

– Чому Вольфганг їсть салат, а не хоче їсти м'яса? – Споживши біфштекс, Беба зацікавилася уподобаннями своїх гостей.

Студентові не вдалося прикрити салатом стікаючу кров'ю котлету, нагота якої прозирала крізь зелені листочки.

– Вегетеріанці вегетують, – застеріг Жужу. – Чи відомо вам, що те, що ми їмо, впливає на наше посмертне життя? – Він хапливо наклав собі на тарілку порцію салату. – Мій вуйко з Америки помер п'ять років тому. – Жужу запив салат пивом. – Пізніше померла його друга дружина. Для того щоб її поховати, відкрили могилу і знайшли там струхлявілу вуйкову труну та неторкнуте хробаками тіло. Агенти з похоронного бюро сказали, що тепер дедалі більше покійників не розкладаються, бо продукти харчування містять занадто багато консервантів. Замість розсіпатися на порошок, трупики консервуються, наче в маринаді. Невдовзі усіх треба буде кремувати, інакше не розкладатимуться. Бідний вуйко, – зітхнув Жужу. – У нього навіть життя було нелегким: будучи сицилійцем, він одружився із американкою – сучасною, тренованою, спритною, і через півроку подружнього життя мав її досить. Утік до Нінетти, також італійки з Неаполя. Вони разом оселилися в Нью-Йорку по Східній вулиці, номер 130.

Нінетта щодня місила тісто на піцу, макарони. Вона була чарівна, мовчазна і побожна. Американка прийшла до їхнього крихітного помешкання і померла чи наклала на себе руки із ревнощів, для мене це не зовсім ясно. Перед смертю вона змусила вуйка пообіцяти, що він залишить її тіло на їхньому єдиному столі посередині помешкання. Вуйко дотримав слова, адже остання воля покійної свята, а недотримання її приносить нещастя. Ба більше, для сицилійця порушити дане слово рівнозначно втраті честі.

Американка не мала й грама жиру, дуже швидко всохла й почала розсіпатися. Нінетта щодня стирала пил, прибираючи на столі рештки першої вуйкової дружини. Вуйко та Нінетта були бідні, але щасливі. Вони мали тільки того одного стола, а на ньому американку, яка розсіпалася із помсти. Американка мстилася, розпадаючись на пил і порошок, бо була, на щастя, сучасною і невіруючою, інакше навідувалася б у вуйків дім як привид. Вуйко та Нінетта були католиками, отож не боялися невіруючої американки на столі. Через два роки, під час великого великоднього прибирання, Нінетта висипала совок, наповнений прахом американки, до мішка зі сміттям і витерла начисто стіл.

– А чому американка розсіпалася на порошок, а вуйко начисто законсервувався? – Вольфганг замислився над розповіддю Жужу про пристрасть, смерть і кохання.

– Це довоєнна історія. Вуйко одружився з американкою на початку двадцятих років, у ті часи не було консервантів. А помер нещодавно, отож мав доволі часу наїстися хімікатів.

Джонатан попивав каву і закушував кошерним шоколадом, принесеним у промасленому папері. Розкошування солодощами замінило йому приємність розмови. Беба нервово поскубувала квіти у волоссі. Туга за омріяним чоловіком перестала обмежуватися лише ледь помітним смутком у її блакитних очах. Щоразу смутнішим ставало й помешкання Беби, вистелене оксамитами й килимами та захаращене різним дріб'язком. Нещодавно блискучі тканини й порцеляну вкривав пил. Розвішані в салоні світлини з виступів у кабаре були повиті паволокою смутку; Бебині уста перестали всміхатися, настовбурчені клітори обм'якли. Перверсія, що розтікалася з-поміж її розхилених ніг, також видавалася ностальгійною.

Жужу, попри глибину міркувань Вольфганга, котрий оповідав про міфічні мандрівки через засвіти, виправляв його помилки у французькій.

– Французи не кажуть «посмертя»*, правильно буде «посмертне існування». І кінчай уже з тими макабричними історіями про пекло, чистилище та Страшний суд. Я переконаний, що врешті виявиться не так уже й важливо, чи Ікс крав, а Ігрек чужоложив. Не буде ніяких дантівських сцен із юрмою постатей. Спасенні будуть лише охра, зелень та тіюіндиго, і ніхто, і ніщо більше. Крапка.

– Бабуня говорила мені, коли я була маленькою дівчинкою, – пригадала Беба, – що воскреснуть усі, крім лінюхів, яким не хочеться встати до ранкової меси.

Вольфганг поцілував Бебину долоню.

– Ви завше праві.

– Чи можна уникнути смерті? – спитала Беба у Вольфгангових очей, благально задивлених у неї.

– Авжеж, треба померти якомога раніше. – Джонатан доїв шоколад і поглянув на позолочений годинник. – Як на нас, то вже пізно, час прощатися.

---

* *Я тебе після смерті зустріла, коли тіло твоє смерділо.*

О, коли б за життя вдалося тебе спіткати, дуже припис придався б, як саме тебе вживати.

Вольфганг занотував куплет. Чому він пише ідіотські пісеньки, чому перестає думати виключно про Бебу і займається текстами для співачки-італійки. Я скочуюся, скочуюся дедалі нижче, нижче мистецтва. Вистачить дізнатися номер Бебиного телефону, аби почати забуватися. Один потиск долоні, поцілунок, і прошу, тексти пісеньок замість поезії, а може ще якийсь рефренчик для балету: «Нехай метафізичні звірятка гасають луками безвідповідальності» – шпагат, канкан, Вішневські. Ян-Марія Кранц-Вішневські народився у Бреслау, докторант Гуссерля. Мій сусід і маестро. Я обіцяв йому, що відвідаю святе місто в Польщі, метафізичний центр світу, де на глибині кілометра під землею пульсує чакра всесвіту. Від цієї променючої космічною

енергією чакри вигоріла земля, обвуглилися скелі. Зараз там копальні вугілля. У назві святого міста міститься інформація для втаємничених – центр буття. Битом, що по-слов'янськи означає буття, sein, і священний санскритський склад Ом. Я не побував у Битомі, Вишнівські помер, а я стирчу в Парижі і намагаюся втямити, чим є мистецтво й кохання, себто Беба Мазеппо.

Вишнівські володів даром іменування, гайдеггерівською здатністю покликання словом суті та сенсу. Пастир буття – так можна було про нього сказати, коли він у останні дні свого життя, розсаджуваний болями поперекручених кишок, говорив про пердіння, яке видобувалося з напучнявілого живота: «зїтханья зневаженої матерії». Вишнівські тужив за містом Битом, згадував свою польську наречену. Коли він був уже дуже хворий, то цілими днями лежав у ліжку біля прочиненого вікна. Одного дня до кімнати залетів бедрик. Він поклав його собі на руку і казав, що то польська комашка, бо його наречена цілувала бедриків і посидала до неба по шматок хліба.

«Польська комашка, вона рухається по-комашиному в патріотичному пориві», – дефініював він бедрика, який завмер серед випарів газів, що підносилися навколо ліжка хворого.

Мій дорогий Вишнівські, де ти тепер? Де я? Де Джонатан? О, той, напевне, у своїй єврейській дільниці.

У крамничці по ру В'ей-дю-Тампль Джонатан продава випатрану птицю. З балки над лядою звисали обскубані шиї гусок і качок. Курячі гузна недвозначно просилися до розсолу.

– Ти переймаєшся тим, що потиск Бебиної долоні, її прощальний поцілунок послабили твої почуття, що в ідеальний образ кохання закралося щось на кшталт розчарування? – Джонатан сперся на мосяжну касу. Вольфганг обривав свою сповідь, коли до крамниці заходили клієнти і вказували Джонатанові на курку чи гуску. Джонатан відчіпляв птаха з гачка, розкладав йому крила, скубав голубувату шкірку, нюшив, цмокав від задоволення, поклавши товар на вагу. Він загортав птаха у папір, викидав до скреготливої каси гроші й прощався із клієнтами, розсипаючись у компліментах щодо їхньої розсудливості у виборі пташатини та його крамниці.

– Вольфганже, торкання до Беби викликало у тебе бажання відсахнутися. У вашій культурі фізичний контакт, бодай лишень доторк, є чимось кари гідним. Не заперечуй, цивілізація Заходу започаткована стародавніми греками: Арістотелем, Платоном. Платон вигадав платонічне кохання, в свою чергу Арістотель у *Нікомаховій етиці* написав, що *почуття дотику є для нас соромом*, власне для вас, бо насправді кохання є об'явленням, ініціацією, революцією, але не соромом. Отож ти мусиш для власного ужитку переоцінити поняття цієї цивілізації, і або гріх, сором, розчарування, пізніше розпач від нереалізованого кохання, загубленого життя, або повнота пере-життя, а також мистецтво й Беба поза добром і злом. У тебе немає іншого виходу. У тому стані свідомості, в якому ти перебуваєш, з усім цивілізаційним тягарем ти не в стані віддатися виключно переживанню кохання. Цивілізація – белькотлива забріханість, кохання – мовчазна правда. Або ж ти знищиш своє кохання,

намагаючись віднайти для нього місце у своєму цивілізованому світі лицемірства, або знищиш свою свідомість, щоб сприйняти почуття. Ти тільки-но торкнувся Беби, твого ідеалу, коханої, а вже відчув, що осквернив її цим світом. Звідси твоє прагнення покарати себе втечею, соромом.

– Себто Беба, і тільки Беба*, й мистецтво або спокійне існування.

– Беба перебуває поза укладом, попри те, що виступає у Метафізичному Кабаре. Її мистецтво руйнує естетичні канони цивілізації Заходу, але тривкішим виявиться Бебине мистецтво, а не мистецтво, визнане цією цивілізацією; цивілізація Заходу вже гине. Тобі немає чого втрачати. Цивілізація гине не через те, що гинуть люди, а тому, що гинуть їхні виправдання. Найкращим доказом цього є те, що ти приходиш до мене, побожного юдея, прохаючи витлумачити власні почуття й страхи.

– Я приходжу до тебе, бо ти мій приятель.

– Чудово. Як приятель я можу тобі порадити, аби ти поглянув на діймаючий тебе клопіт із певної віддалі. Дистанційоюся від нього настільки, аби зовсім перестати його бачити. Ідеальний припис для нерозв'язних проблем. Однак у твоєму випадку існує шанс, що ти порадиш собі із коханням до Беби. Натомість, мене непокоїть зосередження твоєї уваги на покійному сусіді Вішнєвські. Не думай про померлих, дай спокій тим, що відійшли. Їм хотілося б, щоб ти згадував їхні обличчя, слова – завдяки твоїм спогадам вони можуть існувати знову. Вони без угаву шепочуть з-за савану смерті, приглушуючи спогадами твій власний внутрішній голос. Будь обережним, це можуть бути справжні дибуки, вампіри, які відбирають тобі життя, аби жити твоїм часом. Вони відбирають не для них створений час. Вони вже померли. Вони годуються часом, скупко покритим на години і дні для нас, живих, вони, котрі перебувають у вічності.

Як бачиш, я люблю навідуватися до Кабаре, щоб побачити Бебу, огорнуту в полиняле боа. Пухнастий змії навколо її шиї нагадує мені про спокушення в раю. Змії намовляв Адама і Єву спуститися до його світу, світу проминання, часу, смерті. Змії скине шкуру, помолодшає, а ми... – Джонатан, поправивши ярмулку, штовхнув рукою звисаючі з-над голови трупички обскубаних птахів. – Сам бачиш.

– Не переймайся. – Вольфганг обміркував зречення від цивілізації Заходу, яка суперечила коханням до Беби. – Досі вважали, що Геракліт був здатний тільки на песимістичну фразу щодо часу про те, буцім не можна двічі увійти до тієї ж води. Археологи, шукаючи слідів експедиції Симона Ворожбита, натрапили на глиняні таблички, які містять продовження сентенції грецького мудреця. Виявилось, що згідно з Гераклітом, не можна двічі увійти до тієї ж води, оскільки це негігієнічно. Я йду до Беби. – Він поцілував Джонатана і вибіг із крамниці.

Джонатан підійшов до вітрини, аби скошлатити пташині опудала. Він дивився крізь брудну шибу на вулицю: євреї в довгих плащах поволі прогулювалися, вітаючись із знайомими. За ними поспішали гідні тіні, видовжені призахідним сонцем, вони топталися по спортивному взутті туристів.

– Нам зруйнували храм, – замислився Джонатан. – Стільки праці, стільки страждань, аби його відбудувати, і знову румовища. Залишилася Стіна Плачу. А що, коли б у Єрусалимі замість Храму відбудувати принаймні його тінь?

---

* – Бебо, ми повинні негайно зустрітися. Я мушу вас побачити. – Вольфганг благав слухавку вуличного таксофона.

– Не раніше, ніж через два тижні, у четвер, – відповіла Беба заспаним голосом.

– У четвер? Четвер стосовно чого? – Вольфганг ретельно порядкував факти*.

– Зараз гляну, – Беба машинально потягнулася до календаря на нічному столику.

– У четвер 10 грудня, о 18 годині.

– У тебе?

– Так, у мене.

---

* – Що ти комбінуєш? – Занепокоєний Жужу спостерігав за пурхаючими руками Вольфганга, котрий по черзі хапався за зошит чи келишок. – Ти від вівторка місця собі не знаходиш. Прилазиш до мене о п'ятій ранку, будиш наступну наречену, вона підозрює, що ти хочеш мене у неї відбити, бо ти негайно пакуєшся до нашого ліжка і промовляєш, промовляєш, неначе прагнеш мене на щось намовити. Чим, мій любий Вольфганже, чим усе це закінчиться?

– Я викрив змову. – Студент прикусив поблідлі губи, неначе побоюючись, що ненароком скаже надто багато.

Позбавлені листя галуззя дерев Люксембурзького саду уклалися в осінні орнаменти. Жужу не бажав підносити очей до безжальної блакиті, яка ображала його почуття краси й добра. Немає холоднішого кольору, аніж цей осінній колір паризького неба.

Вольфганг зблід, його солом'яне волосся також виблякло. Посинілі від прикушування губи заціпеніли в невдоволеній гримасі. До паркової кав'ярні поволі увійшов Джонатан, загортаючи листя приполами довгого чорного плаща.

– Вольфганг викрив змову, – привітав його Жужу.

– Якщо ця змова не служить Богові, то це людська змова. – Джонатан усівся навпроти Вольфганга. – Архілюдська. – Він поглянув на по-вампірячому схудле обличчя студента, його розширені зіниці, які мало не затуляли сіру рогівку.

– Я вчинив сьогодні щось вкрай погане, я убив, але й щось дуже добре, бо я зробив це від кохання.

Жужу зойкнув і схопився за голову. Джонатан, не відводячи погляду від Вольфганга, мовчанням заохочував його до розповіді.

– На світанку я пішов до озера у Булонькому лісі. Важко сказати «пішов», я там був. У красі ранкового туману над озером існував тільки я. Обважніла від

інею імла, над нею трава, і з тієї імли метелик. Я не ловив його, не кликав. Ми були призначені один для одного. Він всівся на моєму рамені, створеному одвічно задля цієї миті зустрічі. Я знерухомів, аби не сполохати його. Він задрижав. Я відчув пульсування його і моєї власної крові. Я обережно простягнув йому руку та розщібнув нею штани. Він наче цього чекав і почав прогулюватися вздовж стужавілого від його краси статевого члена. Він закохано тріпотів крилами, наганяючи задоволення. Метелик ходив дедалі швидше, намагаючись потертися до тих місць, з яких я зсував шкіру для нього, для його пухнастих крилець. Я витриснув у руку нектар кохання, занурив у нього метелика і відчув насолоду його пружного черевця, млосну насолоду занурення в кохання. Я дочекався, аж поки він виповниться... і втопив його...

Жужу топтав сухе листя.

– Історійка наче про посмішку тигра: посміхнувся тигр до тигра, а відтак півока вигриз.

– Я згрішив. – Голос Вольфганга вагався між запитанням та самозвинуваченням.

– О-ля-ля, в повітрі чується сморід смалених душ*, – занепокоївся Жужу.

– Гріх є цензурою підсвідомості. – Джонатан поглянув просто себе на дерева. – Неістотною деталлю індивідуальності. То що там із змовою?

Алеєю повз слинявий бассет.

– Собачі породи – це вирощування генетичних вад, жахіття, – Жужу накидав зад бассета, який віддалявся від них. – Мусить існувати генетичний код світу; шакали, гієни, динго – о'кей, але не потворні песики-годованці. Я бачив у метро дуже слухне графіті: «Сбати хромосомию. Нав...»

Джонатан кинув у Жужу галузкою.

– *Silenzio signore*, нам загрожує змова.

– Я зрозумів, що мазохізму не існує, – сказав Жужу. – Позаяк страждання переживається як насолода, то не існує мазохістів, які б кохалися в болі, насолода не болять. А якщо немає мазохізму, то, мабуть, немає й садизму. «Громадяни, ще одне зусилля, і ви станете вільними!» – закликав маркіз де Сад до революції. Він прагнув убивчої революції, яка б завдавала болю, наче хресна дорога. Чинити зло всупереч собі самому, але згідно з волею дійсного Бога жорстокої природи, є різновидом очищувальної аскези, відкриванням жахливої правди про свою власну природу. Громадяни, ще одне зусилля, і... ви мене зрозумієте. Маркіз прагнув революції, яка б завдавала страждань сама собі, садівської спокути. Страждає лише садист, який чинить зло всупереч собі та своїй сутності. Мазохіст занурюється в біль, який дарує йому насолоду. Отож не існує поділу на садистів та мазохістів. Мазохістів не існує, існують винятково садисти, які мучать самі себе, завдяки чому чинять прогрес на шляху вдосконалення. Вдосконалення є насолодою, хоча іноді й болісною, звідси випливає, що засмучений садист, завдаючи страждань, є мазохістом для самого себе і...

– Ще одна фраза, – обірвав Джонатан Вольфганга, – і я стану садистом для самого себе. Стоп. Це твоя змова, спробуй щось порадити собі сам. Я не маю наміру починати дискусії про слонів і черепах. Не знаєте? Була колись

метафізична суперечка про те, на чому тримається Земля. Ті, хто гадав, що на чотирьох слонах, то, звісно, відсталі ідіоти, які не мають зеленого поняття про справжню науку. Проте й проти тих, хто переконаний, що Земля сперта на панцирі шести черепах, а не чотирьох, треба боротися, бо вони вкрай небезпечні.

– Найнебезпечніші створіння – жінки. Слони, черепахи, садисти – усе це ніщо порівняно з ними. – Жужу розщібнув вовняний плащ, підставляючи обличчя сонцю. – Я тільки-но позбувся Лейли, а вже у мене загніздилася наступна Самка. – Жужу, не розплющуючи очей, надягнув окуляри від сонця. – Актуальна Самка не така складна, як Лейла, тому я її й обрав, проте теж має непогану білочку. Вона гарна, Вольфганг її бачив, її тіло професійне. Кілька разів вона ним заробляла, коли кінчалися бабки. Проте, на своє лихо, натрапила на ірландського сутненера-католика. Замість того, щоб захищати її від конкурентів, той послав її на вулицю, а сам нажлуктився. – «Іди, іди, – каже, – я молитимусь, аби з тобою нічого не трапилося.» – У день Святого Патрика, патрона ірландських пияків, він вийшов із Самкою на прогулянку. Вони підчепили кількох клієнтів, які не хотіли платити. Виявилось, що ці типи були поліцейськими, і заарештували ірландця. Відтак, вйо, екстрадиція на батьківщину. Самка зосталася в Парижі, прибирала в порядному домі у родині. Господар доплачував їй за спальні послуги. Якось Самка залишила в спальні трусики. Вона носить такі малесенькі, мереживні, які ледь натягуються на задок. Господиня влаштувала скандал, набила господареві писок, а Самку обізвала останніми словами і викинула на вулицю. Там я її і знайшов, заплакану, п'яну, вона ледь трималася на чудових ногах перед баром, набитим спокусливими типами. – «Трусики залишила, ну і що, що трусики залишила, було жарко, – схлипувала вона у склянку горілки. – Я могла б залишити щось значно інтимніше, скажімо піхву». Я забрав Самку до себе. Я її виходив, і вона у мене загніздилася. У своїх працедавців вона навчилася вишуканості, – вранці помаранчевий сік, шоколадний хлібець, круте яйце з кав'ярком. «Немає кав'яру? Але ж, любий, – випльовує вона те, що зосталося від ранкового кохання, – маємо свіженький кав'яр з тебе. То нічого, що він білий, смак той самий». Вольфганже, ти поет; нектар кохання, квітки, метелики. Самка має від мене просто кав'яр. Понаносила додому тарілок, вазонів, суkenок і не має наміру забиратися.

– Вона не влаштовує тобі таких скандалів, як Лейла, сцен ревнощів, не має депресії, нервових криз? – спитав Джонатан. – То залиш її у себе, тобі потрібна жінка.

– Потрібна, але не одна. Я не можу довго витримати з однією. Іноді мені на гадку спадає запитання: якщо кохатися із жінкою так довго, аж вона помре, тот це некрофілія чи тільки неухажність.

– Ну вибач. – Вольфганг переставив своє кріселко в тінь. – Тобі нічого подібного не загрожує. Чи ти когось насправді кохав коли-небудь?

– Так, моїх батьків, тільки вони в тому не винуваті.

Бім-бам, бім-бом, недільні дзвони церкви Сен-Сульпіс доповнили недільний краєвид Люксембурзького саду.

Вольфганг Сансауер
5. XII.94 Лондон
4 рю Мандар
75002 Париж

Бебо, Бебо, прошу зателефонувати до мого ветеринара, бо то він опікується моєю душею*, яку я втрачаю, коли на це все дивлюся. Життя, Бебо, можливо, не має сенсу, проте не варто його через це відбирати. Я втратив уже віру в те, що ти можеш мене покохати. Я втратив віру у все, і живу тепер в одноособовому монастирі для невіруючих. Я хотів, Бебо, втекти від тебе, щоб забутися. Ти мене не кохаєш, бодай би у мене виріс додатковий хуй мудрості, ти мене все одно не кохаєш. Кохання не залежить від статі, воно залежить від душі. Збоченцем є той, хто кохає тільки жінок або чоловіків, бо тоді він кохає стать, а не людину. Я кохав би тебе, навіть коли б ти була чоловіком, метеликом, придорожнім каменем. Ти ж шукаєш чоловіка-кенгуру, а не кохання.

Я утік до Англії. Проте не витримав там більше як день. Байролн і Шеллі уже померли, Бебо. Як би там не було, мандрівка на кораблі була романтичною, можна було блювати. Моїм товаришем по мандрівці був загорнутий у довгу білу сукню і тюрбан селянин із Алжиру. Ми стояли, спершись на борт корабля, дивилися на зникаючий удаліні французький берег, і араб не міг надивуватися, чого то Англія – острів. Адже християни, як і мусульмани, мали б триматися купи.

Вночі, Бебо, море перетікало в темряву. Маяк у тумані на англійському березі освітлював сам себе. Я побував у Лондоні. Я ходив пабами і музеями. Я намагався забутися. Я оглянув колекцію мумій у Британському Музеї. Усюди боротьба із забуттям; саркофаги щільно вкриті, навіть зсередини, ієрогліфами – передсмертними нотатками, щоб не забути, що сказати вартовим темряви, богові з головою пса, ката, власним обличчям.

Єгипетська книга мертвих.

За подвійним

Горизонтом сну*

Зустрінеш

Птаха

Розкажи йому

Про жертви

Які складали

Богині

Неба

Коли ти жив

А може, ці ієрогліфи не були посмертною інструкцією, але спогадами про життя:

Фелахи принесли добре

пиво

і ми напилися

*через день після повені Нілу
Написав Рамон
з парафії Амона
в Горішньому Єгипті*

Бебо, найдорожча, не зумію тебе забути. Бебо, Бебо, я не хочу бути жебраком Твого кохання. Коли я Тебе не бачу, я не бачу краси. Я повертався до Парижа через Ам'єн. Бачив здалеку вежі тамтешнього кафедрального собору. Пероном в Ам'єні ходили люди з обличчями маскаронів.

*Не можу дочекатися нашої зустрічі.
Твій Вольфганг*

* – Сплять зі мною тільки святі, бо віддають за це душу. Хто ти? * – Лейла прогулювалася перед брамою Пер-Лашез, чекаючи на Жужу. Вона уявляла собі їхню зустріч. Він тоді скаже: «Ти збожеволіла».

– О ні, мій дорогий, я не збожеволіла. Я була у темряві, страшній темряві, – це правда. Я не бачила там нікого з вас, може, хіба що якісь сліди: вірш, уламок скульптури, напис на стіні.

– Навіщо ти хотіла убити себе? Навіщо ти намагалася повіситися на якійсь пацієнці?

– Лікарняні ліжка занадто низькі, в кімнаті не було клямок, вікна позамикані. Тільки ота велика кататонічка стояла годинами, спершись до стіни, рівна, мов колода. Я прив'язала їй мотузку до шиї та затягнула петлю. Вона спитала, з якою метою. З метою смерті. На чому, по-твоєму, я мала би повіситися? Скажи, на чому? Чому ти не прийшов мене відвідати?

– Коли ти врешті зрозумієш, що між нами все скінчено, що я до тебе не повернуся?

Я не відповім. Він хотітиме уже йти.

– Я молюся за нас, – скажу я йому на прощання. – Ходжу на червоні меси.

– Що то за меси?

– Жрець забиває вівцю чи теля у крипті, і ми п'ємо кров.

– А яка це конфесія?

– Первісна, справжня, наших предків. Ми збираємося вночі на Пер-Лашез, щоб вчиняти наші обряди.

– Ти ж знаєш, що це незаконно.

– Правдиву віру завжди переслідували. – Я покажу йому татуювання на руці. – Знак втаємничення.

– Будь обережна. – Він мене холодно поцілує в щоку і швидко спуститься у метро.

Поїде до Джонатана.

– Лейла збожеволіла. – Він зіпреться руками на крамничну ляду. – Лікарня їй не допомогла. Шаленство.

Джонатан піднесе палець, і на тлі обпатраних курячих шибеників скаже:

– Шаленці Божі, якої ж ласки вони спізнали, з милості Божої їм відібрано розум, аби довше вони не мучились.

– Краще замкни крамницю і йдемо на пиво до Джо Голденберга. – Жужу подивиться прохально на Джонатана. – Коли вже нарешті закінчиться той кошмар із Лейлою?

Джонатан розуміюче нічого не відповідає.

– Жужу, кошмар і світ закінчаться в 2359, поглянь на годинник. – Лейла вийняла із торбинки побитий електронний годинник, зелені цифри якого показували 22.30 – бо більше немає на циферблаті.

---

* Хто я? Еротичний знак запитання.

Я не знаю достоту навіть, де я живу. Що мені до того всього навколо? Скрегіт, вересек, понад якими виростає статуя Свободи – тутешня паризька на Лебединому острові посеред Сени, позеленіла від сподівань, чи та друга, нью-йоркська. Її встановили так високо, щоб ти не міг плюнути їй в обличчя. Статуя Свободи, символ вільного світу, тримає в лапі найбільший вібратор, яким роздрочує себе уся ця цивілізація. Бо людина мусить бути вільною, працюючою і культурною, віруючою або глибоко невіруючою. Яке мені до того діло? Культура від часів Французької революції, будь-яка культура є пропагандою. Ідеї, реклама, торгівля. У мене свіженький Дерріда! Розпарадаж думок сезону для міжнародних кав'ярняних* ідіотів!!! Тільки у нас – відкритий розум після трепанації! Літературні ідеї, дешево! Після передплати нашої газети будеш, наче Гомбрович із річною гарантією!

Або кіч, або смерть. Кіч є затишним куточком безпеки. Навколо кічу – жорстокість, страх – правдива картина, добрий вірш. Побачити реальність – це побачити жорстокість. Показати, що ти побачив, – це вже кіч, але хто я?

---

* Паризькі бістро розквітають восени. Вони ваблять світлом, теплом, пахощами кави.

– *Café crème, café noisette, un verre de pastis*; мені каву і божоле. Чому ти нічого не кажеш, усе мовчиш і мовчиш, гаплячись у холонучу каву?

– Джонатане, – зойкнув Вольфганг, – що б тобі хотілося від мене почути? Крик не перекладається на жодну з мов.

– О, перепрошую. – Джонатан сховався за плахту «Le Monde».

Вольфганг довбався мокрою парасолею в купках недопалків на підлозі.

– Я зневірився. – Він простромив тліючий недопалок.

Джонатан, не виставляючи голови з-за газети, посміхнувся.

– Ти, католик, зневірився? Не жартуй, християнство сконструйоване таким чином, що завдяки Святій Трійці, навіть коли ти перестанеш вірити в Бога, ще залишаться Святий Дух і Христос. – Рука з-за газети потягнулася до горнятка.

– Розповідай далі, усю Біблію з додатками, у мене доволі часу.

– Бога називають Терплячим, але мені до тебе уривається терпець. – Джонатан шпурнув газету. – В чому справа? Я намагаюся допомогти тобі, а ти до мене з претензіями.

– У четвер у мене побачення з Бебою, вижебране телефонними дзвінками, квітами, листами. Вона хотіла місяць відпочити, перестала ходити до Кабаре, сидить, замкнувшись у своєму вистеленому оксамитами й світлинами помешканні. Мені видається, що вона там нявкає, дряпаючи оксамит, і стежить за мною із темряви котячими очима. Коти зупиняються на вулиці й дивляться на мене.

– Випадковість.

– Випадковостей* не існує. Ти знаєшся трохи на фізиці? Мій знайомий з Гайдельберга, фізик елементарних часток, прислав мені формулу випадковості. Напевне йому дадуть Нобелівську премію. – Вольфганг вийняв із кишені штанив зім'ятий конверт. – Сьогодні я отримав від нього листа, випадковостей не існує. – Він розпрямив зіжмакані картки, списані формулами. – Ти відштовхуєшся від події, яка передувала так званій випадковості, назвемо її α^1 . Оскільки α^1 передує α^2 , то :

$$\alpha^1 = 1^1 + 2^2 + 3^3 + 4^4 + \dots + (n-1)^2 + n^2 = \frac{n(n+1)(2n+1)}{6}$$

А отже, подію α^2 треба диференціювати через час тривання того ж процесу за умов вакууму (припустивши, що гравітація G рівна четвертій силі паралельного прискорення, і беручи до уваги алгебричну ферментацію секунди)

$$G = \sqrt{\alpha^1 - \frac{\alpha^2}{3}}$$

Отримуємо логарифм:

$$\xi \log \alpha^2 = \frac{v^2 + \sqrt{f}}{\cos \alpha^1}$$

– Розумієш, випадковостей немає, коти на мене дивляться, я зневірився. Дзвони й дзвіночки більше не поганятимуть моєї душі.

– Слухай. – Джонатан поклав картку з формулами на стос газет. – Світ створений так, що жодна цеглина, жодна галактика чи формула не можуть змусити тебе увірувати, і тут ти маєш рацію, бо в цьому немає випадковості, радше свобода. Стоп, – зупинився Джонатан. – Ти поет, а не філософ, отож скажу інакше; немає науки про красу, бо про красу можна тільки здогадуватися, а дати їй визначення неможливо. Те саме із вірою, яка є нашим чи Його власним здогадуванням про Бога, і ніяка формула не зможе ані підтвердити цієї здогадки, ані спростувати її. Я сподівався, що кохання до Беби позбавить тебе ілюзій, що ти побачиш, як насправді сконструйований світ. Проте ілюзією виявилася твоя віра, а тому я боюся, що ілюзією виявиться і твоє кохання.

– Чи не буває у тебе, Джонатане, іноді такого враження, що той твій Бог нас не тільки кохає, але й грає?

– Ти п'яний, не відаєш, що кажеш.

– Я чудово знаю, що кажу, принаймні двома мовами я говорю те саме, і скажу тобі, що моє кохання до Беби не є ілюзією. – Чорна велетенська зіниця кави, яка хвилювалася в оббитому горнятку, іронічно зблиснула. – Моє кохання має єдине, найчарівніше обличчя Беби.

Джонатан захихотів.

– Гебрайською слово обличчя завше буває у множині *phanim*. Не треба ілюзій, ніхто не має одного обличчя. Я не є тим, ким не є, означає те ж саме, що «я є таким, яким є», але із тисячею облич. Іди, іди до своєї Беби, – умовляв він Вольфганга, котрий нетерпляче поглядав на годинник, – створеної за образом і для образу...

Вольфганг дав кельнерові десятифранкову банкноту і вийшов з бістро. Джонатан поглянув на вкрите парою дзеркало над лядою. «Принаймні два обличчя», – подумав він, заплющуючи очі.

---

*Невипадково за полярним колом живуть лилики-альбіноси; біленькі, чистенькі. Їх майже не видно у світлі полярної ночі, коли, наївшись на осінньому полюванні, вони засинають, огорнуті снігом. Лилики-альбіноси полюють на зелених комашок. Око провидіння також зеленого кольору, але не тому, що на щось сподівається, ні, воно зелене, бо такого кольору долари, з яких воно глипає, оправлене в стіжок піраміди. Піраміда є одним із символів масонства. Масони споруджують не лише піраміди, але й Храм. Вони навіть мають його докладний план: зліва – ліва колона, справа – права. Церква не любить масонів, напевне тому, що не кожен, хто будує святині, навідується до них. Я ходжу до Самки, нарешті вона вибралася від мене. За це я її покохав. Спершу вона оселилася в паскудному арабському готелі по вулиці Монторжуей; нещільно припасовані вікна, заіржавілі труби, подерті шпалери, поламані ліжка. «Я мешкатиму в цьому готелі і чекатиму на тебе. Ти придитимеш уночі розповісти про те, що побачив красивого й жахливого, а я відпускатиму тобі гріхи. Як це романтично. Пити ми будемо в ірландців, я маю знижку в їхніх забігайлівках, бо плачу внески до ІРА. Нічого страшного, що ти не мій перший хлопець, будь моїм останнім, я вагітна». Самка була вагітна, звісно, лише в уяві, тиждень. Вона носилася з по-материнському випнутим черевом по Кабаре і намагалася виглядати як Мадонна. Погарнішала, стала про себе дбати. Кілька разів на день чистила зуби. «Я купила спеціальну пасту у двох тюбиках. В одному – паста для чищення зубів і ясен перед мінетом, у другому – після». – Мило посміхаючись, Самка щирила стерті до білизни ікла.

Самка має чудові ноги, подовгісті мускулісті литки і тугі стегна. Гарячим воском вона зриває з них найменші волосини й пушок. Вирвані шерстини Самки на вистиглих відливках молочно-білого воску чимось мене зворушують – це акт самообскубування.

Джонатан має чудові меланхолійні очі, Беба – заокруглені, наче кульки, клітори, які червоніють, мов засоромлені щічки. У Вольфганга найгарнішими є уста. От було б добре, коли б на світі жили люди, з вигляду яких можна було б судити, від якої частини тіла почалося їхнє створення; скажімо, люди із

прегарними устами, а чим далі від губ, тим не те що бридкіше, але менш конкретно; гарний ніс, нормальні очі, непропорційні руки, ноги, які то з'являються, то зникають. Люди із симпатичними пупками мали б недосконалі уста і коліна, розмиті в просторі очі.

Череву Самки, звичайно ж, не виросло. Вольфганг із цієї нагоди написав для неї вірш-приповідку: «Коли не працюють гонади вражі, цілком імовірні позамозкові тяжі».

Сьогодні у нас 11712 день від народження Жужу. Я, Жужу, їду із затхлого Парижа до Тоскани. Коли я помину Ліон, то витягну себе, втомленого після п'ятисот кілометрів дороги, з машини і впаду на траву біля стоянки. Земля на південь від Ліона так чудово пахне лавандою та сонцем, що хочеться з нею цілуватися. Тут починається Південь. Я покидаю тебе, облизана дощами, замерзла Північ.

Я міг би полетіти літаком до Пізи, а звідти потягом, але не люблю летовищ із їхньою атмосферою бенкетної зали і тризни водночас. Свята земля, яка нас носить, свята земля, яка нас терпить, і по ній я котитимусь до Тоскани, до П'єтрасанта. Одразу ж після перетину кордону, в італійській крамниці з запчастинами для «фіата», картка: «Розмовляємо французькою та німецькою, окрім понеділків». Нарешті я вдома, в П'єтрасанта, де маю розмалювати церкву, перетворену на музей мистецтв. Гарна готика чотирнадцятого століття. Я зніму зі стін тиньк, аби оголити білий тосканський камінь. Я замалюю шість колон, які відокремлюють нави. Внизу, біля самої підлоги, будуть дитячі малюнки, вище – малярство аборигенів і неоліту: тепла сепія і охра, наче з Ляско. Пізніше грецькі рисунки, помпейські, романські, готичні фрески. Рафаель, рембрандтівські тіні тощо, аж до імпресіоністів і всеньке двадцяте століття. Нагорі – вільне місце, нехай через п'ятдесят років домалюють своє найновіше малярство і красу. Відчищені стіни є добрим тлом для скульптур. Не думаю, що вони виставлятимуть образи. Коли б від нудьги помер останній скульптор, у П'єтрасанта виставлятимуть Санто Боттеро, Боттеро, Боттеро, розпухлий від жиру, гордість містечка.

Навіщо оббивати, різьбити каміння*? Чи не краще б було відібрати в Карраре найгарніші шматки мармуру і дивуватися їхньому кольорові, розчавлені шари відтінків.

Сісти на ринку в П'єтрасанта, замовити гарячого шоколаду, густого, маслянистого. Після кожного мого повернення з Італії Вольфганг каже, що я розповнів – «роз'ївся». Тут важко не «роз'їстися», позаяк їжа в Італії є витвором мистецтва, а я митець. Барокові сувої спагетті, божественні пропорції шинок. Я маляр, котрий поглинає кольори і смаки, а не чернець, котрий скубає наприкінці меси облатки. Адже добрий Бог не заперечував би, коли б ченці скуштували усіх його дарів. До кам'янистого вівтаря, прикритого білим обрусом, міністранти приносили б вино і хліб. А потім полумиски з печеннями, соусами, ковбасами, лапшею. Священик їв би, їв. Прозорі плями жиру спливали б у нього з підборіддя на обрус. Міністранти приносять чубаті миски фруктів, сирів. Отець розриває хрящики запечених на золото курчат, пережовує стегенця. Грizei стиглі персики, їхній липкий сік стікає його пальцями на

орнати. Чутно плямкання і булькотіння вина. Віруючі із побожною зосередженістю дивляться на заставлений пляшками і полумисками вівтар, вдихаючи пахощі страв. Справжнісінький бенкет, не якесь там символічне цмокання над порожнім келихом і вафлею. Зужитими символами також можна осягнути вічність, тільки це триватиме значно довше, як на загнаних конях. Рука креслить у повітрі знак хреста, то нехай спливе з нього кров. Міністрант підсовує священникові позолочену миску для омовіння пальців. Коші, наповнені недоїдками, ставлять на східцях перед вівтарем. Отець наситився і поблагословив парафіян, котрі підходять до кошів, аби вкусити смачної печені, висмоктати кістковий мозок. Ситість і блаженство. Органна музика; анданте, алегро, амініь.

Вавилонську вежу збудували із цегли за заразком інших зиккуратів. Але позаяк вона була найвищою з-поміж веж, її верх розтопило вавилонське сонце. Вітер розшарпав лаву спливаючої цегли в язики, які шептали слова усіх народів Землі. Тіло вежі вистигало вночі, а тисячі живих язиків молилися й переконували, що того, чого не існує, не сила сказати, аби не компрометувати буття белькотінням.

---

* Молитва і релігія виникли восени, – міркував Джонатан, перестрибуючи калюжі. Листопадове сонце було тільки краплею тепла над холодним містом. Вітер змінився дощем*, дощ сутінками. – *І сталося по деякім часі, і приніс Каїн Богові жертву від плоду землі.* Осінь – найпобожніша пора року. Джонатан, не бажаючи знімати просяклого дощівкою фільцового капелюха, сховався в метро. Тепле, задушливе повітря підземних коридорів сушило вологих перехожих. Жебраки виставляли напоказ культу рук, пообкручувані смердючими шматами скалічені ноги. Джонатан вийняв із портмоне золоте двадцятифранкове кружальце і кинув його до миски сплячого клошара, котрий і кризь сон не припиняв прохально простягати руку.

– Миска жебрака є начинням милосердя. Треба її наповнити, бо настане час, коли не залишиться бідних і не буде змоги робити для них добро. Люди шукатимуть жебраків, аби обдарувати їх золотом, дорогоцінностями, але ті зникнуть назавжди, коли закінчиться ера випробування і ера милосердя. Для Вольфганга Бог помер. Ця думка не була для Нього чужою, оскільки Він залишив аж два Заповіти, але не перебільшуймо, дух вічний. Найкращим свідченням того, що Бог є Ідеальним Духом, непорочним реалізмом матерії, є його заповіді: Не бреші; Не кради; Не чужолож. Коли б Бог був бодай на крихту реалістом, замість десяти заповідей Він залишив би одну: «І не чини зла понад потребу». Люди завжди будуть злими. Така їхня природа. Єдине, що можна їм сказати, це те, щоб не чинили зла більше, аніж це конче треба.

Вагони метро захрясли в тунелі. Джонатан зупинився на краю порожнього перону, хитаючись назад-вперед.

– Кохання не є злом. Рахі мав рацію, і Зогар також; Адам тілесно пізнав Єву ще в Раю, з'ївши плід із дерева. Ібн Езра доводив, що вперше чоловік пізнав жінку після вигнання з раю, що мало б означати гріховність сексу. Ібн Езра помилявся. Кохання перебуває поза добром і злом, воно є однією з квіток Едему. Справжнє щастя полягає у... – Джонатан увійшов до вагона, двері за ним зімкнулися.

* Вольфганг, не зважаючи на дощ, кружляв поміж Шабанез і Пале-Рояль, шукаючи місця, де міг би збути години, які залишилися до зустрічі з Бебою. Минаючи засклені пасажі, він приглядався до вітрин. Вольфганг зауважив, що завдяки умитим шибам люди у шинках виглядають чистішими. З Пасажу Шуазель він повернувся на Шабанез і спустився до закритого Кабаре. Сів на східцях. Прикріплена поруч із оббитими залізом дверима табличка світилася золотими літерами: «Метафізичне Кабаре працює щодня від 23.00 до 6.00».

Він знав, що двері не замкнені, ночі не можна замкнути. Вольфгангові вчувалася притишена музика, яку час від часу переривали галасливі соло ударника. Мускулястий, вкритий татуюваннями ударник, котрий надавав долонями бубнам і впадав у екстаз після кожної серії ударів, колись зізнався йому, чому він обрав ударні.

– Я сильний чоловік, – казав він, цмулячи віскі з пляшки. – Скрипка, акордеон – усе це добре для мазунчиків. Музика є повсюди, і треба її витрясти з коробки, вишарпнути зі струн, погнати смичком. – Він ударив кулаком по бубні. – Чуєш?

Вольфганг проглядав списаний поемами зошит. – *Не вціляй у его ближнього свого, відшукай для цього кращого чого* – прочитав він уголос. Вірш нагадав йому той вечір, коли він його написав. Сварку з Бебою; її сміх, його сльози: «Що тобі до мене? До мого життя, до моїх кліторів?» Він хотів тоді накласти на себе руки, написав хайку, ледь розрізняючи літери заплаканими очима, «Хайку для лівої руки»: *Хай десниця твоя не відає, що чинить шульга, тни жили і нехай не відає той, що чинить.*

Сходи до Кабаре смерділи прогнилим деревом. Зелений килим мав усі відтінки бруду. Вольфганг встав і знову вийшов на вулицю. Прямуючи вздовж калюж і канав, він дійшов до бару по вулиці Вів'єн. Низький шинок ще від часів Наполеона зберіг чар минулого і поміркованість цін. Вольфганг осунувся на зручну канапу. З кишені знятої куртки випали із брязкотом гроші. Схиляючись по монети, він зазнав осяяння їхнім блиском і очевидністю: «Завдяки моїй вразливості я можу писати, але не можу через неї жити». Він хотів вічно тривати з цією думкою, згортаючи навколішки під різьбленим столом металеві кружечки країни, яку звать *douce France*.

– Чого бажаєте? – Ритуальне запитання кельнера забриніло у вухах Вольфганга звуками античної загадки. Він випірнув на поверхню, понад стіл, і, прикладаючи монету до ока, попросив перетворити її на келишок червоного вина. За сусіднім столиком сиділа веснянкувата дівчина і читала Генрі Міллера.

Її лаковані нігті вчепилися в синю обкладинку книжки. Розмовляючи з кельнером, вона адресувала листівки до Les Etats Unis.

– За Генрі Міллера, паризького гіда для загублених американців. – Вольфганг підняв мовчазний тост. – Чи, коли героїня книжки Міллера знімає трусики, то тільки для того, аби продемонструвати його яйця? – Він задумався над сенсом перенесення на письменника рис його літературних персонажів. – Неважливо, дурниці. Джонатан має рацію, важливе тільки кохання до Беби, і нічого іншого...

Пунктуально о 22.00 він стояв перед її дверима. Перш ніж Вольфганг встиг натиснути дзвінок, двері відчинилися. На тлі тьмяного передпокою з'явилася Беба в короткому фіолетовому пеньюарі, який не закривав литок, стиснутих чорними підв'язками. Вольфганг згадав, що не приніс квітів, вина, шоколаду. Він йшов за Бебою, яка вела його до салону.

– Прошу прийняти цей вірш. – Вольфганг подав їй вирвану із зошита картку. – Я присвячую вам мої вірші й увесь світ.

– Вина? Віскі? – вона потягнула за дверцята ебенового бару. – На вечерю будуть устриці, то може келих шампанського?

– Ви так гарно одягнуті, – він вдивлявся у миготіння шовку й мережив, – що мені хочеться вас роздягнути.

– То прошу дуже. – Беба струснула з рамен вільно зав'язаний пеньюар.

Вона виглядала як на сцені Кабаре*. Вольфганг знав, що повинен зараз, наслідуючи конферансьє, зв'язати їй руки. Він підійшов до Беби і поцілував їй долоню. Беба зручно вмостилася на канапі, розхиляючи ноги. Клітори стирчали, готові представити оргазм-стерео.

– Уже місяць у мене канікули, – сказала вона, ліниво потягуючись. – Може, хочеш зробити це сам? – Вона делікатно почухала оголений живіт.

Вольфганг укляк перед нею і почав делікатно цілувати настовбурчені клітори. Спостерігаючи за виставами у Кабаре, він завше розмірковував, який з кліторів додатковий. Тепер, вціловуючись у Бебу, він не мав сумнівів, що додатковий верхній, більший, котрий, твердіючи, розхиляв його губи, намагаючись увійти в рот. Беба заплющила очі. Кожний удар стверділим язиком у напучнявілі клітори видобував із неї зойк, що нагадував булькотливе прохання. Вольфганг злегка кусав верхній клітор. Беба вчепилася йому нігтями у волосся, і чим сильніше він її кусав, тим голосніше вона кричала, плакала, аж врешті виплутала пальці з його волосся і заткнула руки назад, як на сцені. Вольфганг, кусаючи Бебу, відчував дроз її спазмів. Ще один сильний укус, вона зайшлася розкошуванням, і відкушений клітор поточився вглиб його горла. Крик полегшення непритомної Беби дозволив йому зрозуміти, що вона була щаслива, отож він проковтнув відгризений шматок. Вимазаний кров'ю, він цілував її тіло, що звивалося від розкошування.

– Я не хочу бути цнотливою, – харчала вона, – не хочу.

Вольфгангові було дуже важко відірватися від Беби, ніколи він не бачив її настільки прекрасною. Він швидко вийшов на кухню, повернувся, тримаючи в затиснутій долоні короткий ніж для устриць. Цілує Бебу, він відшукав у

ній новий вхід, обережно надрізав шкіру між незайманою вагіною та анусом. Закривавлена, заплакана Беба притулилася, ридаючи, до Вольфганга:

– Коли б я тебе не зустріла, я б не зустріла себе. Я кохаю тебе, кохаю.

---

* Через тиждень вони разом прийшли до Кабаре. Одягнута в сіру перкалеву сукню, вона стискала у руках лаковану витерту сумочку і спиралася на його плече. Беба нервово відкидала з-перед очей побляклу гривку, яка заважала їй закохано дивитися на Вольфганга. Вони підсіли до Джонатана. Публіка упізнала у посірілій, обважнілій Бебі свою зірку.

– Беба, Беба! – домагалися спектаклю завсідники Кабаре.

Вольфганг розуміюче посміхнувся Бебі і зник за кулісами. Невдовзі він вийшов на сцену, одягнений у смокінг і чорні мереживні панчохи, й заспівав, бавлячись циліндром:

Ich bin von Kopf bis Fuss
Auf Liebe eingestellt
Denn das ist meine Welt
Und sonst gar niht.

(З ніг до голови я створена для кохання, це увесь мій світ, і ніщо інше не має значення.)

Знерухомілий за столом Джонатан дивився на побляклу Бебу.

– Це нічого, це нічого, – заспокоював він сам себе. – Вольфганг, котрий грає Голубого Ангела, відкушений клітор, гаплик мистецтву, це нічого, це метафізична ідилія. Насправді все значно гірше.

Париж – П'етрасанта

Літо '95